

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrlometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

Charitativní a sociální práce

Bc. Kristýna Davidová

Sociální práce pracovníků OSPOD
a možnosti pomoci dítěti v rodině ohrožené
domácím násilím

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Ivana Knausová, PhD.

2017

Prohlašuji, že jsem závěrečnou diplomovou práci na téma „Sociální práce pracovníků OSPOD a možnosti pomoci dítěti v rodině ohrožené domácím násilím“ vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a zdroje, které jsem použila.

V Lukavci dne 30. 3. 2017

.....

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala PhDr. Ivaně Knausové PhD., za odborné vedení mé diplomové práce, ochotu, vstřícnost, cenné rady a podnětné připomínky. Mé poděkování patří všem sociálním pracovníkům, kteří se účastnili výzkumného šetření a dále mým přátelům, kteří mi před odevzdáním práce poskytli zpětnou vazbu. Za podporu děkuji také mé rodině, především manželovi, který mi vytvořil pro studium vhodné zázemí a byl mi oporou.

OBSAH

ÚVOD	6
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 ZÁKLADNÍ POJMY	8
1.1 DEFINICE RODINY	8
1.1.1 Mnohoproblémová rodina	10
1.2 SOCIÁLNÍ PRÁCE VE VZTAHU K RODINĚ	11
2 DOMÁCÍ NÁSILÍ V RODINĚ	13
2.1 DEFINICE POJMU DOMÁCÍ NÁSILÍ	13
2.2 TYPY DOMÁCÍHO NÁSILÍ	15
2.3 FÁZE DOMÁCÍHO NÁSILÍ	15
2.4 AKTÉŘI DOMÁCÍHO NÁSILÍ V RODINĚ.....	17
2.4.1 Osoby násilné	17
2.4.2 Ohrožené osoby v rodině.....	18
2.5 DŮSLEDKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ NA DÍTĚTI.....	22
3 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ	24
3.1 VYMEZENÍ POJMU SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ.....	24
3.2 SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK OSPOD	27
3.2.1 Role sociálního pracovníka OSPOD v případech domácího násilí.....	28
3.2.2 Klient sociálního pracovníka OSPOD v případech domácího násilí	29
4 MOŽNOSTI POMOCI DÍTĚTI A RODINĚ (OBĚTEM) OHROŽENÝM DOMÁCÍM NÁSILÍM	31
4.1 POMOC PRÁVNÍ.....	31
4.1.1 Oznamovací povinnost	32
4.1.2 Institut vykázání	33
4.1.3 Předběžné opatření soudu.....	35
4.2 POMOC SOCIÁLNÍ.....	36
4.2.1 Intervenční centra	36
4.2.2 Další možnosti pomoci.....	38

4.3	POMOC ORGÁNŮ OSPOD	39
4.3.1	Intervence sociálních pracovníků OSPOD při řešení domácího násilí v rodině.....	40
EMPIRICKÁ ČÁST		44
5 METODOLOGIE VÝZKUMU		44
5.1	CÍL VÝZKUMU.....	44
5.2	POPIS POUŽITÝCH METOD	45
5.2.1	Strategie kvalitativní	45
5.2.2	Metoda výběru respondentů	46
5.2.3	Metoda získávání, organizace sběru a zpracování dat	47
5.2.4	Metoda analýzy a její interpretace	48
6 VÝSLEDKY VÝZKUMU		49
6.1	ANALÝZA VÝSLEDKŮ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	49
6.2	INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	53
6.2.1	Kategorie: Nejčastější formy domácího násilí	53
6.2.2	Kategorie: Způsoby řešení	54
6.2.3	Kategorie – Komplikace při řešení.....	57
6.2.4	Kategorie – Pomáhající organizace.....	61
6.2.5	Kategorie – Potřebné změny	63
6.3	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ	65
ZÁVĚR		68
ANOTACE		70
SEZNAM TABULEK.....		71
SEZNAM OBRÁZKŮ		71
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ODBORNÝCH ZDROJŮ		72
SEZNAM PŘÍLOH.....		77

ÚVOD

Problematika násilného chování v rodině se dotýká mnoha osob ve společnosti. Stále častěji se dovídáme o násilném chování mezi členy rodiny. Rodina by měla být především místem bezpečí, podpory a zázemí. Pro dítě znamená nenahraditelné místo v životě, má vliv na jeho socializaci a jeho budoucí život (Sobotková, 2007, s. 52-53). Domácí násilí v rodině se stává velmi častým důvodem pro intervenci sociálních pracovníků Orgánů sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD), zejména v případech, kdy je ohrožen zdravý vývoj dětí. I když neustále přibývá služeb a organizací, zabývajících se pomocí těmto ohroženým osobám, domácí násilí je i nadále řazeno mezi nejrozšířenější formu porušování lidských práv a svobod (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 22).

Přestože v posledních letech došlo v České republice k výraznému legislativnímu posunu v oblasti ochrany a pomoci osobám ohroženým domácím násilím, zejména v přijetí zákona č. 135/2006 Sb., jeho aplikace je v praxi mnohdy nedokonalá. V předkládané diplomové práci jsem se rozhodla zabývat sociální prací pracovníků OSPOD a možnostmi pomoci dítěti v rodině ohrožené domácím násilím.

K volbě tématu mě vedl dlouhodobý zájem o dané téma, a to již v průběhu tvorby bakalářské práce, kde jsem se tématem domácího násilí zabývala v souvislosti s evaluací služeb pro osamělé matky v nepříznivé sociální situaci. Vzhledem k tomu, že jsem sama v roli matky, pozornost jsem zaměřila směrem k dětem ohroženým domácím násilím v rodině, a to především z pohledu sociální práce pracovníků OSPOD.

Cíl práce

Hlavním cílem mé diplomové práce je zjistit a popsat sociální práci pracovníků OSPOD, kteří se zabývají řešením případů domácího násilí, popsat výskyt domácího násilí v okrese Nový Jičín a zjistit možnosti efektivní pomoci dítěti v rodině ohrožené domácím násilím ze strany sociálních pracovníků.

Struktura práce

Předkládaná diplomová práce je členěna na teoretickou a empirickou část. V teoretické části vymezuji základní pojmy, jako je rodina, mnohoproblémová rodina a sociální práce ve vztahu k rodině. Charakterizuji samotný pojem domácí násilí, jeho jednotlivé typy, hlavní aktéry a dále se zabývám důsledky domácího násilí na dítěti. Následně představuji Orgán sociálně-právní ochrany dětí, jeho činnost a okruh oprávněných povinností ve vztahu k ochraně práv a svobod ohroženého dítěte. V této návaznosti popisuji úlohu sociálního pracovníka, jeho roli a nejčastější skupinu klientů v případech domácího násilí. V poslední kapitole teoretické části pojednávám o možnostech pomoci dítěti a rodině, ohroženým domácím násilím z pohledu pomoci právní, sociální a pomoci orgánů OSPOD.

Empirická část navazuje na teoretickou. Obsahuje kvalitativní výzkumné šetření, ve kterém provádím polostrukturované rozhovory s vybranými sociálními pracovníky Orgánů sociálně-právní ochrany dětí v okrese Nový Jičín. V této části specifikuji zvolenou metodologii, metodu získávání, organizace sběru a zpracování dat. Následně předkládám analýzu a interpretaci získaných informací. Závěrem zjištěné poznatky shrnuji ve formě odpovědí na jednotlivé výzkumné otázky.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Základní pojmy

V úvodní kapitole definuji základní pojmy týkající se tématu diplomové práce. Vymezuji rodinu, jednotlivé typy a její základní funkce. Dále se zabývám pojmem ohrožená a mnohoproblémová rodina. V této souvislosti se zaměřuji také na sociální práci ve vztahu k rodině.

1.1 Definice rodiny

V odborné literatuře můžeme nalézt mnoho definic vztahujících se k pojmu rodina. Jsou rozlišovány, jak z pohledu vědních oborů, tak z pohledu jednotlivých autorů.

Velký sociologický slovník vymezuje rodinu jako nejvýznamnější společenskou skupinu a instituci, která je považována za základní součást sociální struktury a zároveň i ekonomické jednotky. Plní hlavní funkci reprodukce a socializace potomstva, kde probíhá přenos kulturních vzorců se zachováním kontinuity kulturního vývoje (1996, s. 940). Ve velkém psychologickém slovníku je rodina definována jako společenská skupina, která je spojena manželstvím či pokrevními vztahy, odpovědností a vzájemnou pomocí mezi jednotlivými členy (Hartl, Hartlová, 2010, s. 512). Dunovský (1986, s. 9) dodává, že rodina představuje biosociální systém, který neustále hledá a nachází své místo ve společnosti, která ho ovlivňuje a formuje. Zároveň má zásadní vliv na socializaci jedince a utváření bezprostředních vztahů ve společnosti.

Matoušek a Pazlarová (2016, s. 11) vymezují rodinu jako soužití osob jedné či více generací, kde je podstatná emocionální a ekonomická podpora jednotlivců.

Zdeněk Matějček (2005, s. 359) hovoří o rodině jako o systému, který se opírá o několik jednoduchých zásad. Jednou ze zásad celého systému jsou prvky, které tvoří lidé ve vzájemné interakci. Toto pojetí označuje jako síť vztahů, ve kterých poznáváme rodinu na základě znalostí a chování jednotlivých členů, které vzájemně ovlivňují ostatní. Tento systém neutváří pouze prvky, ale také další subsystemy (např. děti, prarodiče). V užším pojetí je rodina označována jako mikrosystém, který je zařazen do širšího

společenského systému – mezosystému (příbuzenstvo, přátelé), exosystému (instituce, škola), makrosystému (společenské normy, zákony).

Jandourek (2003, s. 116) uvádí, že zřejmě nejstarším typem rodiny je tzv. nukleární rodina. Ta je tvořena dospělými členy (mužem a ženou), kteří nejsou rodově ani pokrevně spjati a jejich biologickými či adoptivními dětmi.

Z pohledu celistvosti rodiny popisuje Vrtišková (2010, s. 135-136) tyto následující typy:

- **Rodina úplná** – charakterizuje dvougenerační skupinu rodičů a dětí, případně dítěte. Základním rysem v této rodině je jasné rozdělení rolí obou rodičů i dětí
- **Rodina neúplná** – jedná se o typ rodiny, který se nejčastěji vyskytuje po rozvodu rodičů. Děti zůstávají v domácnosti převážně s matkou a s otcem udržují pravidelný kontakt stanovený soudem.
- **Doplňená rodina** – rozumí se rodina, ve které byl biologický rodič nahrazen jiným rodičem
- **Třígenerační rodina** – je vymezována sdílením společné domácnosti nebo blízkým provozováním či ekonomickým propojením rodičů s prarodiči, včetně péče o nejmladší generaci.
- **Bezdětná rodina** – za bezdětnou rodinu se považuje rodina, ve které funguje stabilní soužití manželského páru, ale nejsou zde přítomny děti či dítě.
- **Adoptivní rodina** – rozumí se rodina, která si osvojila dítě. Jsou velmi podobné biologickým rodinám
- **Adopce mimo tradiční manželství** – do tohoto typu řadíme jednotlivce či homosexuální partnery, kteří si dítě adoptují.

Rodina je pokládána za základní stavební jednotku společnosti a zároveň za nejdůležitější sociální skupinu, ve které člověk žije. Ve vztahu ke svým členům plní jednotlivé funkce (Klapilová, 1996, s. 28):

- **Biologicko-reprodukční** (zahrnuje intimní život manželů a plození potomků)
- **Socializačně výchovná** (vztahuje se směrem k sociální kontrole a socializaci dětí)
- **Ekonomická** (souvisí se statusem a materiálním zabezpečením rodinných příslušníků)

- **Emocionální** (je spojena s uspokojováním potřeb jistoty, bezpečí, přijetí, lásky, citové podpory a zázemí. Významně ovlivňuje kvalitu rodinného života).

V rodině dochází k uspokojování fyzických, psychických i sociálních potřeb. Vytváří dále zázemí nezbytné ke společenské seberealizaci, formuje jedince v jeho vývoji, chování a stává se významným nositelem jeho budoucích rolí a potřeb (Fischer, Škoda, 2009, s. 140). Na druhou stranu může v rodinném prostředí vznikat zdroj velkého napětí, jednotlivé členy může přivádět k zoufalství či pocitům viny. Rodinu označujeme jako ohroženou (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 7).

Ohrožená rodina

Pojmem **ohrožená rodina** definuje Národní akční plán Ministerstva práce a sociálních věcí (2009, s. 5) rodinu, kde je narušena jedna nebo více funkcí rodiny (biologicko-reprodukční, ekonomicko-zabezpečovací, emocionální či socializačně výchovná). Ty pak brání jedinci řešit vzniklou rodinnou situaci vlastními silami. Rodina se takto dostává do nerovnováhy v oblasti sociálního fungování, kdy členové v rodinném kruhu nejsou schopni zvládat interakce uvnitř rodiny či interakce působící z prostředí společnosti (Hrubeš, 2014, s. 15). V této souvislosti je potřeba rozlišit, zda se jedná o **vnitřní** nebo **vnější** ohrožení rodiny (Nedělníková, 2008, s. 144):

Vnitřní ohrožení rodiny pramení ze vztahového rámce rodiny, kdy může docházet k zanedbávání dítěte, rodičovskému konfliktu, domácímu násilí, rozpadu partnerského vztahu, apod.

Vnější ohrožení rodiny vychází ze situace, kdy rodinu může ohrožovat chudoba, nezaměstnanost, sociální vyloučení, apod.

V ohrožené rodině dochází ke vzniku celé řady problémů. Matoušek označuje tuto rodinu jako mnohoproblémovou (Matoušek, 2010, s. 75).

1.1.1 Mnohoproblémová rodina

Matoušek (2010, s. 75) mnohoproblémovou rodinu definuje jako rodinu, která má z dlouhodobého hlediska více než jeden problém. V rodinném prostředí se dotýká jak

jednotlivců, tak i řady sfér rodinného soužití a není schopná řešit či využít existujících sociálních služeb.

Profesionálové v pomáhajících profesích se s mnohoproblémovými rodinami často dostávají do kontaktu. Rodiny mají vážné problémy s fungováním ve více sférách jako je například bydlení, finance, výchova potomků, partnerské vztahy a další. V novodobé literatuře bývá označována také jako rodina se zvláštními potřebami. V této rodině mohou častěji nastat projevy sociálního selhání (Matoušek, Pazlarová, 2014, s. 17-18).

První kvalifikovaný kontakt s mnohoproblémovou rodinou zpravidla ukazuje, že problémů je více a vzájemně spolu souvisejí. Mezi individuální problémy, které se v mnohoproblémových rodinách objevují v různých kombinacích, řadíme zločinnost, závislost na návykových látkách, gamblerství, nezaměstnanost, prostituce, nechtěné nebo předčasné těhotenství, syndrom CAN, domácí násilí, poruchy osobnosti, somatické nemoci, poruchy chování u dětí a další (Matoušek, Pazlarová, 2014, s. 76).

Problémy v těchto rodinách přetrvávají dlouhodobě, zpravidla přesahují generace. Vznik mnohoproblémových rodin nemusí být pouze ve spojitosti s chudobou. K problémům v rodině dochází i v rodinách, které nemají nouzi o živobytí. Rodinní příslušníci se stávají vůči prodělaným traumatům a ztrátám imunní. Jejich nahromaděné napětí pak může vyústit v agresivní chování (Matoušek, Pazlarová, 2014, s. 77).

Odbornou kvalifikovanou pomoc organizací a institucí vyhledávají tyto rodiny až v krizové situaci. V případě, že krize pomine, jejich zájem o řešení dané situace se ztrácí. Z tohoto důvodu bývá také mnohoproblémová rodina označována jako rodina v opakujících se krizích (Matoušek, Koláčková, Kodymová, 2010, s. 76).

Z hlediska pomoci sociálních služeb mnohoproblémová rodina podporu krátkodobě vítá, neboť se na určitou dobu dostane ze sociální izolace, přenechá řízení událostí jiné osobě a vyhne se konfrontaci s dilematy (Matoušek, Koláčková, Kodymová, 2010, s. 77).

1.2 Sociální práce ve vztahu k rodině

Sociální práce se zaměřuje na pomoc jednotlivcům, skupinám i komunitám a usiluje o zlepšení a obnovení sociálního fungování v přirozeném prostředí. Ve svých počátcích

se primárně věnovala chudým rodinám. Sociální pracovníci byli první pomáhající profesionálové, kteří dobrovolně navštěvovali rodiny v jejich přirozeném prostředí (Matoušek, 2003, s. 185).

Práce sociálních pracovníků s rodinou vychází vždy z daného podnětu. Ten může vyplývat z chování dítěte či dospělé osoby, která překročila „únosné meze“ (Matoušek, Koláčková, Kodymová, 2010, s. 79).

Sociální pracovník či subjekt (soud, škola, policie, příslušný úřad), který práci s rodinou iniciuje, disponuje určitými pravomocemi. Pro práci sociálních pracovníků s rodinami je efektivnější aplikovat terapeutická sezení v domácím prostředí, neboť dodává rodině větší pocit jistoty. Zároveň je důležité, aby při terapeutické pomoci obě strany dosáhly partnerského vztahu (Matoušek, a kol., 2010, s. 79).

Zásadní věc pro sociální práci je získání důvěry. Z výzkumu **Dobrá praxe OSPOD pohledem rodičů** bylo provedeno srovnání pohledů rodičů a pracovníků OSPOD. V sociální práci s rodinami bylo zjištěno, že pro navázání úspěšné spolupráce je důležité budování vzájemné důvěry, která není považována za samozřejmou a musí být vytvořena oboustranně. Jedná se tedy o dlouhodobý proces, který začíná překonáním bariéry nedůvěry k sociálnímu pracovníkovi. Klíčem k překonání nedůvěry je vnímání citlivosti vůči potřebám rodiny (Matoušek, Pazlarová, 2016, s. 132).

Aplikování terapií a programů zaměřených na rodinu, které sociální pracovník využívá, mají preventivní charakter a zlepšují fungování rodiny. V tomto kontextu hovoříme o **sanaci rodiny**. „*Cílem sanace rodiny je předcházet, zmírnit nebo eliminovat příčiny ohrožení dítěte a poskytnout rodičům i dítěti pomoc a podporu k zachování rodiny jako celku.*“ (Bechyňová, Konvičková, 2008, s. 18).

Mezi efektivní programy můžeme zařadit například krizovou intervenci poskytovanou rodinám v náročných situacích, posilování dovedností rozhodovat se v náročných situacích či trénink rodičovských dovedností zaměřený na budování pozitivního vztahu k dítěti (Matoušek, a kol., 2010, s. 274-275).

2 Domácí násilí v rodině

Dříve, než se budu zabývat problematikou domácího násilí v rodině, krátce definuji pojem domácí násilí a jeho jednotlivé aktéry. V souvislosti s domácím násilím v krátkosti zmiňuji Syndrom týrané a zneužívané ženy a syndrom CAN. Na závěr přibližuji důsledky domácího násilí na dítěti.

2.1 Definice pojmu domácí násilí

„O domácím násilí jako o teoretickém a praktickém problému se hovoří zhruba 40 let. V době vzniku problému, tj. na konci 70. let 20. století, bylo vnímáno jako násilí projevující se v rodině nebo v intimních vztazích, kterého se dopouštějí partneři (muži) na ženách. Tomu odpovídaly i dobové názory na podstatu, příčiny a jevové stránky tohoto jevu. Studium a výzkum fenoménu domácího násilí, však mezitím značně pokročilo“ (Čírtková, 2008, s. 8).

Domácí násilím se zabývá mnoho autorů a organizací, avšak ne všichni používají stejnou terminologii vystihující tento sociálně patologický jev. V odborné literatuře se setkáváme s pojmy násilí v rodině, násilí vůči ženám či rodově podmíněné násilí. V zahraničí je pro termín domácího násilí používáno označení „*Domestic Violence*“, a to v případě, že se jedná o násilí páchané v širším rodinném kruhu (Voňková, Huňková, 2004, s. 19).

Nejčastěji je definováno domácí násilí jako opakující se fyzické, psychické či sexuální týrání, ke kterému dochází mezi blízkými osobami. Může se vyskytovat mezi manžely nebo partnery, ale rovněž může být páchano na dětech, seniorech a dalších osobách žijících ve společné domácnosti. Odehrává se v soukromí mimo kontrolu veřejnosti (Čírtková, Vitoušová, 2007, s. 108). Ze současného pohledu je prezentováno jako komplexní jev, nabývající různých podob (Čírtková, 2008, s. 9-10).

V psychologické encyklopedii je domácí násilí podmnožinou násilí v rodině. Týká se všech rodinných vztahů, a to mezi rodiči a dětmi, mezi dětmi navzájem, manžely či partnery, a také mezi rodiči a prarodiči (Baštecká, 2009, s. 63).

Charakteristiku domácího násilí formulovala v roce 1985 Rada Evropy, kdy „*Násilné chování v rodině zahrnuje jakýkoliv čin, nebo opomenutí, spáchané v rámci rodiny některým z jejích členů, které podkopávají život, tělesnou nebo duševní integritu, nebo svobodu jiného člena stejné rodiny, nebo vážně poškozují rozvoj jeho osobnosti*“ (Voňková, Huňková, 2004, s. 15).

Ve skutečnosti se jedná o jednu z nejrozšířenějších podob porušování lidských práv na světě. V této souvislosti Ševčík a Špatenková (2011, s. 22) uvádí, že násilí páchané v rodinném kruhu patří mezi nejrozšířenější formy násilí vůbec. Zároveň je formou minimálně kontrolovanou a z hlediska frekvence a závažnosti nejvíce podceňovanou.

Domácí násilí je prostředkem, kterým pachatel získává kontrolu a moc nad obětí, s cílem zlomit a podřít její vůli. Zároveň násilné chování vede ke zničení sebeúcty oběti a zlomení odporu. Osoba, proti které je pácháno násilí tak žije v neustálém strachu (WAVE, 2004).

Významný sociolog Anthony Giddens (1999, s. 177) zdůrazňuje, že v rodinném kruhu dochází k násilnému chování a to dokonce mnohem častěji než na ulici.

Pastor (2007, s. 204) uvádí, že „*domácí násilí je zneužívání vůči druhému člověku. Projevuje se různými formami ubližování, týrání, fyzického nebo sexuálního nátlaku.*“

Násilné chování se může objevit ve všech společenských i sociálních třídách. Mezi příčiny těchto excesů může patřit přehnaná žárlivost, ublížení ega násilníka či hra o postavení a moc. Mnoho osob, které jsou tímto problémem jakýmkoliv způsobem poznamenány, se snaží svou situaci dlouhodobě zastírat, a to především ze strachu z násilníka, ze studu či z obav reakcí rodiny a blízkého okolí (Buskotte A., 2008, s. 8-11).

Abychom s jistotou mohli definovat domácí násilí, existují čtyři **základní znaky**, které jsou určující známkou pro tento jev (Čírtková, Vitoušová, 2007, s. 110):

- Opakování a dlouhodobost násilného chování
- Eskalace, tendence stupňovat intenzitu a četnost násilí
- Jasně a neměnitelné role aktérů (násilná osoba, osoba ohrožená)
- Neveřejnost - místo, kde se násilí odehrává (společná domácnost, vozidlo, apod.)

2.2 Typy domácího násilí

Bednářová (a kol., 2006, s. 16-17) popisuje základní formy domácího násilí, mezi které patří fyzické násilí, psychické násilí, sexuální násilí, sociální násilí a ekonomické násilí.

Fyzické násilí – násilná osoba používá fyzickou sílu, zastrašování či ohrožuje jiné osoby. Mezi projevy násilného chování patří bití, kopání, škrcení, zastrašování zbraní. Je nejvíce viditelné (Bednářová a kol., 2006, s. 16-17).

Psychické násilí – vyvolává u ohrožené osoby duševní úzkost, strach. Násilník používá nadávky, ponižování, vyhrožuje fyzickým násilím, apod. Psychické násilí je těžko dokazatelné, neboť nezanechává po incidentu zjevné stopy (Bednářová a kol., 2006, s. 16-17).

Sexuální násilí - zahrnuje nucení k sexuálním praktikám, které oběť odmítá. Je zde zahrnuto také znásilnění agresorem, které nemusí vést pouze k uspokojení sexuálního pudu, ale může být nástrojem ponížení oběti (Bednářová a kol., 2006, s. 16-17).

Sociální násilí – násilná osoba brání v kontaktu se sociálním prostředím, přáteli, rodinou, kontroluje telefonáty či využívá děti jako prostředek nátlaku na ohroženou osobu (Bednářová a kol., 2006, s. 16-17).

Ekonomické násilí – vyznačuje se omezováním přístupu k finančním prostředkům, neposkytnutí peněz na zajištění domácnosti, bránění docházení do zaměstnání, zabavením majetku, apod. (Bednářová a kol., 2006, s. 16-17).

Násilný akt je interpretován jako jednorázové selhání a nezvládnutí dané situace násilníka, kdy oběti slibuje, že již takové chování nebude opakovat (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 52-53).

2.3 Fáze domácího násilí

Průběh domácího násilí se skládá z následujících cyklů, které se neustále opakují. Jako první tyto cykly popsala Lenore Walkerová, která zjistila, že každá fáze je odlišná délkou a časovým intervalem trvání. Při následném opakování cyklu se interval zkracuje.

Pro každou fázi je charakteristické chování násilné osoby, kdy zpravidla fyzickému násilí předchází emocionální a psychické násilí (Roberts, 2002, s. 29).

Fáze napětí – dochází k ní v období, kdy se stupňuje napětí a podrážděnost násilníka. Dochází k drobným incidentům jako například vyhrožování, nadávky či křik. Násilí se projevuje pouze podobou pasivní agrese. Oběť má strach, situaci se snaží předejít a vyhovět agresorovi (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 52-55).

Fáze násilí – je charakteristická **samotným aktem násilí**, kdy násilník nezvládne danou situaci. Rozbílí věci, zastrašuje, snaží se získat kontrolu a moc nad obětí, která zažívá strach, zoufalství a pocit bezmoci (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 52-55).

Fáze usmíření, líbánek – násilná osoba zjišťuje a uvědomuje si své chování. Projevuje lítost a oběti se omlouvá s příslibem, že už své chování nebude opakovat. V této fázi projevuje lásku, vyjadřuje pozornost květinami či dárky. Ohrožená osoba zpravidla podlehne (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 52-55).

Fáze klidu – občas bývá považována na součást fáze usmíření/líbánek. Pro tuto fázi je typický klid, plnění některých slibů. Problémy ovšem přetrvávají a pomalu opět přerostou do fáze napětí (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 52-55).

Při setkání s případy domácího násilí je obtížné ohrožené osobě uvěřit, neboť zaujímá k násilné osobě ambivalentní postoj se sklonem omlouvat její násilí. Násilná osoba má většinou dvojí tvář. Na veřejnosti se chová velmi slušně, nemá kriminální minulost a je násilná jen k osobám sdílejícím společnou domácnost (Čírtková, Vitoušová, 2007, s. 110).

Příčiny domácího násilí v rodině jsou tak vytvářeny složitým komplexem osobnostních, behaviorálních a vztahových charakteristik pachatele i oběti. V současné společnosti však převládají mýty, že násilné chování je důsledkem provokací a zbytečného dráždění ženy vůči muži, kdy neplní povinnosti vyplývající z role manželky a matky. To ovšem v žádném případě nedává příležitost k oprávnění použití násilí vůči partnerovi (Sochůrek, Sluková, 2013, s. 70-71).

2.4 Aktéři domácího násilí v rodině

Termínem domácí násilí je označováno násilí páchané mezi partnery. Jeho aktéry jsou dle novější terminologie **osoby násilné** (dříve označováni agresori, pachatelé) a **osoby ohrožené** (oběti) (Baštecká, 2009, s. 63). Mezi aktéry násilného chování se mohou vyskytnout i nepřímé oběti, které jsou uváděny jako svědci domácího násilí. Ve většině případů se jedná o děti či další osoby žijící s agresorem a přímou obětí ve společné domácnosti (KOORDONA, 2007).

2.4.1 Osoby násilné

„V současné době neexistuje žádná výzkumně a empiricky zjištěná typologie pachatelů domácího násilí, natož pak přehled o tom, který z typů domácích násilníků se vyskytuje nejčastěji.“ (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2010, s. 228-230).

Existuje celá řada typologií násilníků. Mnoho autorů zabývajících se problematikou domácího násilí ovšem uvádí typy násilníků členěných dle jejich sociálního ukotvení a přihlídnutí k příčinným a spouštěcím faktorům (Matoušek, a kol., 2010, s. 228-230) :

- **Násilník s dvojitou tváří neboli „čistý domácí agresor“** (na veřejnosti a v okolí konformní, seriózní, pozorný k oběti i k rodinným příslušníkům, v soukromí násilná osoba)
- **Situační domácí agresor** (násilné chování spouští situační okolnosti – například dlouhodobá nezaměstnanost)
- **Drogově závislý násilník** (domácí násilí je propojeno s požitím alkoholu či drog. Tento typ násilníků méně často akceptuje nabídku pomoci).

Conwayová (2007, s. 52-53) zdůrazňuje, že násilné osoby nesou za své chování plnou zodpovědnost bez ohledu na okolní tlaky či vlivy. Na agresora je spíše pohlížet jako na jednotlivce než na člena skupiny násilníků. Z výzkumů vyplývá, že většina pachatelů domácího násilí má následující charakteristické vlastnosti, mezi které řadíme nízké sebevědomí, nedoceněnost či pocit neschopnosti, žárlivost, neschopnost se vypořádat se stresovou situací, nepřipravenost nést důsledky za svůj násilný incident, sklon obviňovat jiné ze svých činů a víru ve stereotypní rozdělení mužských a ženských

rolí. Je nutné ovšem dodat, že uvedené vlastnosti nemusí vysvětlovat chování násilníka. Mohou být ovlivněny jinými faktory, které vyplývají z dané situace.

Mezi rizikové faktory se řadí (DONA linka, 2007):

- *vynucená sociální izolace*
- *finanční závislost na partnerovi*
- *péče o děti v rámci mateřské a rodičovské dovolené*
- *zdravotní postižení a omezení*
- *vyšší věk a bezmocnost seniorů*
- *přechod z aktivní zaměstnanosti do starobního či jiného důchodu*
- *nezvládnuté rodičovství a výchova dětí*
- *závislosti násilné osoby.*

Bednářová (a kol., 2009, s. 26) popisuje, že násilné chování, kterým agresori řeší své problémy a vzniklé situace, je u nich zafixováno jako běžný způsob chování. Jedná se o tzv. transgenerační přenos násilných vzorců chování, kdy agrese je naučená.

2.4.2 Ohrožené osoby v rodině

V odborné literatuře a prokázaných statistikách jsou ve většině případů oběťmi domácího násilí ženy a to z 90-95% (Baštecká, 2009, s. 63). Do manželského či partnerského svazku vstupují nezištně, kdy v období okouzlení a zamilovanosti některé signály či sklony partnera mohou podceňovat, přehlížet či vykládat si je jako projevy lásky. Mezi varovné příznaky, které signalizují násilné chování lze řadit například zvýšenou žárlivost nebo sklon k „dělání scén“. Tyto nástupové ukazatelé jsou dlouhodobého charakteru (Sochůrek, Sluková, 2013, s. 71).

Ze statistických poznatků nestátní neziskové organizace ROSA (2013), zabývající se pomocí ženám a dětem, které jsou oběti domácího násilí, vyplývá, že „*Ženy, které přicházejí řešit svůj problém s domácím násilím, jsou ve více než polovině případů vdané. Nejčastěji žijí v manželském svazku 5 až 10 let*“.

Násilné chování se projevuje teprve v zátěžových životních situacích (narození dítěte, nedostatek finančních prostředků, nemoc, nezaměstnanost, apod.), kdy násilná osoba začne reagovat odlišně. Chováním partnera bývá ohrožená osoba zaskočena.

Příčiny či vysvětlení násilného chování ohrožená osoba hledá, neboť je přesvědčena o nalezení řešení (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2010, s. 231-233). Zároveň se domnívá, že za násilí může sama. Tyto domněnky jsou podpořeny tím, co agresor oběti říká. Při bližším pohledu ovšem oběť zjišťuje, že je obviňována z něčeho, co sama neudělala a za co nemůže. Svalování viny patří k formě týrání a je projevem agresora, který se takto vyhýbá odpovědnosti za své jednání (Conwayová, 2007, s. 46-48).

Ženy, které jsou obětí násilných incidentů, mají málo odvahy, aby násilného partnera opustily, a to zejména z důvodů (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2010, s. 233):

- **ekonomické závislosti** – ohrožená osoba nemá finanční prostředky a materiální zajištění
- **strachu z budoucnosti** – oběť má obavy a strach z toho, co nastane v případě jejího odchodu a jak na ni bude pohlížet okolí
- **vědomí o chybějícím systému pomoci a nedostatečným legislativním prostředkům**
- **tradičního obrazu o roli ženy** – žena má odpovědnost za emoční klima v rodině, nese vinu za nefunkčnost rodinného prostředí

Mnoho ohrožených žen se cítí ve svém utrpení zcela samy a zároveň prožívají pocit studu za to, co se jim stalo. Mají nízkou sebeúctu a žijí v přesvědčení, že za násilné chování si mohou samy či nesou pocit viny zapříčiněný svým údajným pochybením (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 92).

Autoři, zabývající se danou problematikou popisují v této souvislosti syndrom týrané a zneužívané ženy.

Syndrom týrané a zneužívané ženy

Ve viktimologii je syndrom týrané a zneužívané ženy označován jako „*Soubor specifických charakteristik a důsledků týrání a zneužívání, které vedou ke snížené schopnosti ženy adekvátně reagovat na prožívané násilí*“ (Sochůrek, Sluková, 2013, s. 71).

Čírtková (2008, s. 26-30) hovoří o typických znacích, kterými týraná a zneužívaná žena disponuje. Jedná se například o přetrvávající vazbu k násilníkovi, setrvávání ve vztahu s ním, zatajování závažnosti a příčin zranění či popírání viktimizace. Tyto důsledky násilného incidentu jsou pro vnější okolí špatně pochopitelné z hlediska setrvání s násilným partnerem. Okolí nedokáže pochopit, proč žena svého partnera neopustí. Chování obětí se vysvětluje zkresleně v podobě falešných mýtů, jako například tím, že žena má násilné chování ráda.

Existují dva klíčové znaky syndromu týrané ženy, kterým jsou **naučená bezmoc a cyklus domácího násilí** (Čírtková, 2008, s. 26-30).

„Syndrom týrané ženy je vlastně odpovědí na periodický, ale nevypočitatelný výskyt zcela odlišných modalit chování u násilné osoby. Týrající partner střídá ve vztahu slušné zacházení s velmi špatným zacházením. Čím vyhrcořenější a vyprofilovanější jsou obě tyto krajnosti, tím pravděpodobněji vzniká paradoxní (ambivalentní) vazba týrané osoby na partnera. Jejím přirozeným důsledkem jsou pak sebezničující reakce.“ (Čírtková, 2008, s. 28)

Dítě v roli svědka a oběti domácího násilí

Mezi další ohroženou skupinu domácího násilí jsou řazeny děti. Pro mnohé je násilné chování v rodině každodenní realitou. Stávají se svědky či obětmi násilného chování mezi dospělými osobami, a to ve všech jeho formách a podobách (ACORUS, 2011).

„Děti žijící v rodině ohrožené domácím násilím jsou ve vyšším riziku traumatu, zanedbávání základních potřeb, přímého násilí a odcizení jednoho nebo obou rodičů.“ (Vaničková, 2009, s. 17). Mohou se také stávat svědky tzv. dvojité vazby, která je jedna z forem komunikace pramenící z nesouladu verbálního a neverbálního vyjádření mezi jinými členy rodiny (Vaničková, 2009, s. 17).

V této souvislosti hovoří Ševčík (2011, s. 120-122) o přímé a nepřímé viktimizaci.

- **Přímá viktimizace** – dítě je přímou obětí domácího násilí. Je tedy samo objektem násilného chování. Tato forma je zahrnována většinou pod syndromem CAN (syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte)

- **Nepřímá viktimizace** – dítě je sekundární obětí. Znamená to, že obětí útočného incidentu se stává osoba jiná. V nejčastějších případech se jedná o matku či sourozence, popřípadě osobu blízkou, ke které má dítě silnou emotivní vazbu.

„Násilí na dětech je základním porušením práv dětí; vždy je neospravedlnitelné a neomluvitelné, protože je tragédií na samém začátku jejich života, který tak jednoznačně předznamenává. Dětem bere výsostné právo a potřebu šťastného a spokojeného dětství. Tato forma zcizení dětství je odpovědná za celoživotní bolest a trauma, se kterou jsou děti nucené žít.“ (Vaničková, 2009, s. 7).

Podle Světové zdravotnické organizace je na děti, které vyrůstají v rodinném prostředí s výskytem domácího násilí, pohlíženo jako na děti ohrožené syndromem týraného a zneužívaného dítěte (WHO, 2016).

Syndrom týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte (Syndrom CAN)

Ve spojitosti s domácím násilím, jehož oběti jsou děti, je spojován syndrom CAN. Je zkratkou z původně anglického termínu Child Abuse and Neglect, který zahrnuje týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. V české terminologii je pojem překládán jako syndrom týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte (Skasková, 2012).

Jedná se o soubor nenáhodných, uvědomělých či neuvědomělých aktivit či neaktivit (nezabránění) rodiče nebo jiné osoby vůči dítěti. Jsou společností nepřijatelné a vedou k narušení optimálního vývoje či poškození duševního či tělesného zdraví dítěte (ojediněle i k jeho usmrcení). (Baštecká, 2009, s. 407).

Syndrom CAN zahrnuje formy násilí, mezi které řadíme fyzické týrání, psychické týrání, sexuální zneužívání, zanedbávání, systémové týrání, sekundární viktimizace, Münchhausenův syndrom v zastoupení by proxy (Smith, 2016).

Fischer a Škoda (2009, s. 145) popisují, že mezi nejčastější poškozovatele dítěte patří rodiče, případně další členové rodiny, kteří svou necitlivostí a bezohledností podřizují nebo využívají děti k uspokojení svých vlastních potřeb. *„Toto chování lze chápat jako zneužití fyzické síly či psychické nadřazenosti a moci dospělého nad komplementárně podřízeným a závislým dítětem.“ (Fischer, Škoda 2009, s. 145)*

2.5 Důsledky domácího násilí na dítěti

Buskotte (2008, s. 17) uvádí, že násilí páchané v rodině má na děti velmi negativní důsledky a především traumatizující dopad. Mohou se samy stát násilníky či trpět poruchami pozornosti, depresemi, apod. Děti, které vyrůstají v těchto rodinách, vnímají násilí jako automatickou a normální součást svého života. V dospělosti mohou vyhledávat stejného agresivního partnera, jako byl jejich otec nebo se chovat naprosto totožně ke svým partnerkám.

K této problematice se Conwayová (2007, s. 54) ve své publikaci zmiňuje o provedené studii, na základě které bylo zjištěno, že domácí násilí se může předávat z generace na generaci. Zjištění vyplynulo z výzkumu provedeného na 4 000 ženách v New Yorku, který ukazuje, že 80% násilníků bylo samo v dětství obětí či svědky domácího násilí na vlastní matce. Je zřejmé, že chování dětí je formováno a ovlivněno vzorem rodičů či osob, které dítě vychovávají.

Čírtková (2008, s. 122) upozorňuje, že někteří experti v této problematice uvádí, že pohlaví oběti a pohlaví násilníka je jinak významné pro syny či dcery. Problém vnímání domácího násilí ve vazbě na svoji příslušnost k mužskému nebo ženskému rodu je rozdílný. Dopad domácího násilí u dívek je častěji identifikován s rolí oběti, zatímco u chlapců je identifikován s rolí agresora.

Děti, které jsou vystaveny násilnému chování v rodinném prostředí, zpracovávají podněty ze zevního prostředí jinak, než děti, které násilí vystaveny nebyly. Některé děti pak reagují naučenou útočností či bezmocí (Vitoušová, Čírtková, 2007, s. 51).

Na portálu Šance dětem, který zaštiťuje obecně prospěšná společnost Sirius, je uváděno, že dítě, které se stává svědkem domácího násilí, může zažívat větší trauma než dítě ve válce. Výsledek vyplynul z výzkumu, který se zaměřil na dopady domácího násilí pro dítě. V průběhu výzkumu bylo zjištěno, že děti, které nemají bezpečné místo v rodině, jsou na tom psychicky hůř, než děti, které ohrožuje válka a válečné konflikty zvenčí, ale mají klidné a bezpečné rodinné zázemí (Hechtová, 2016).

Vlivem násilného chování jsou děti vystaveny dlouhodobému stresu. Neznají pocit štěstí a sounáležitosti a pocit jistoty. V roli svědků domácího násilí se u nich projevují

behaviorální příznaky stresu, mezi které řadíme nerozhodnost, zvýšenou nemocnost, snížený školní výkon, náchylnost ke větší úrazovosti, vyhýbání se odpovědnosti, zvýšenou míru konzumace alkoholu, cigaret, drog a léků či závislé chování na některém z rodičů (Vaničková, 2009, s. 17).

3 Sociálně-právní ochrana dětí

„Cti duši svého dítěte, cti duši dětí svých, cti duši budoucích pokolení.“

T. G. Masaryk

S ohledem na téma diplomové práce zaměřím v druhé kapitole pozornost na Orgán sociálně-právní ochrany dětí. Definuji samotný pojem a jeho charakteristiku. V textu používám pro výše uvedený institut zkratku OSPOD. Následně vymezuji pojem sociální pracovník OSPODu, jeho role a nejčastější klienty v případech domácího násilí.

3.1 Vymezení pojmu sociálně-právní ochrana dětí

Sociálně-právní ochranu vymezuje Tomeš (2009, s. 197) jako ucelený systém v českém právu, který poskytuje zvýšenou ochranu státu nezletilým dětem, tedy osobám, které se nemohou v případech negativního působení samy bránit.

Pojem sociálně-právní ochrana dětí je definován v §1 zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Vymezuje ochranu práv dítěte na příznivý vývoj a výchovu, chrání oprávněné zájmy dítěte, včetně ochrany jeho jmění, působí a vede k obnovení narušených funkcí rodiny, zabezpečuje náhradní rodinné prostředí pro dítě, které nemůže být vychováváno ve vlastní rodině (zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí).

Charakteristika moderního pojmu sociálně-právní ochrana dětí byla vymezena jako centrálně garantovaná a lokálně provozovaná od počátku 20. století. Ve své podstatě to znamenalo průlom, kdy pomoc začala být plně garantovaná státem prostřednictvím státní správy a přímo realizovaná konkrétními sociálními pracovníky na místní úrovni, tj. v rámci přenesené působnosti státní správy na samosprávu (Pemová, Ptáček, 2012, s. 27).

Ochrana dítěte včetně jeho práv je propojena také s řadou dalších právních předpisů a to v oblasti sociální, školské, zdravotní, daňové, občanskoprávní, trestní a rodinně-právní. Proto nelze právní úpravu ochrany dítěte vymezit pouze jedním právním předpisem (MPSV, 2013).

„Sociálně právní ochrana dětí představuje institut, který usiluje o zajištění práv dítěte na život, jeho příznivý vývoj, na rodičovskou péči a život v rodinném prostředí, na identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání. Dále také zajišťuje ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním či vykořisťováním (MPSV, 2013). *Ochrana dítěte, která je širším pojmem než sociálně právní ochrana, tak zahrnuje ochranu rozsáhlého souboru práv a oprávněných zájmů dítěte, a je proto upravena v různých právních odvětvích a v právních předpisech různé právní síly. Tvoří tak předmět činnosti celé řady orgánů, právnických a fyzických osob, a to v závislosti na jejich působnosti.*“ (MPSV, 2013)

Povinnost chránit děti, jejich zájmy, práva a zdravý vývoj vyplývá z ústavy České republiky a mezinárodních právních norem. Mezi základní právní normy, které jsou úzce propojené do právního rámce zákona o sociálně-právní ochraně dětí, lze řadit Listinu základních práv a svobod či Úmluvu o právech dítěte (Ševčík, Špatenková, 2011, 122-125).

Orgán sociálně-právní ochrany dětí zajišťuje ochranu osobám mladším 18 let, které mají trvalý či přechodný pobyt na území České republiky. Mezi vykonavatele této pomoci se řadí (zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, § 4):

- *krajské úřady*
- *obecní úřady s rozšířenou působností*
- *obecní úřady*
- *ministerstvo,*
- *Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí*
- *Úřad práce České republiky – krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu.*

Sociálně-právní ochranu mohou dále zabezpečovat také:

- *obce v samostatné působnosti,*
- *kraje v samostatné působnosti,*
- *komise pro sociálně-právní ochranu dětí*
- *další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně-právní ochrany pověřeny.*

Z okruhů vykonavatelů ukládá zákon o sociálně-právní ochraně dětí nejvíce povinnosti, v ochraně dětí a pomoci rodičům, obecním úřadům s rozšířenou působností. Mohou totiž bezprostředně sledovat, zda dochází k ochraně práv dítěte a včas realizovat potřebná opatření vyplývající se znalostí problému místních podmínek (MPSV, 2013, s. 5).

Mezi základní principy činnosti Orgánu sociálně-právní ochrany řadíme (MPSV, 2013, s. 2-3):

- Poskytování sociálně-právní ochrany dětí za účelem nejlepšího zájmu, prospěchu ve vztahu k dítěti, ochraně rodiny a rodičovství. Usilování o vzájemná práva obou rodičů na výchově a péči o děti s přihlédnutím k sociálnímu prostředí dítěte.
- Poskytování sociálně-právní ochrany všem dětem, bez rasové či jakékoliv jiné diskriminace.
- Poskytování sociálně-právní ochrany bezplatně.
- Zajišťování preventivního působení na rodinné vztahy a učinění vhodného opatření, vyplývajícího z konkrétní situace, ve které se dítě nachází.
- Kladení důrazu ochrany dětí před sociálně patologickými jevy v rámci prevence rizikového vývoje a zmírňování nastalých důsledků.
- Poskytování práva na zvláštní ochranu a pomoc státu v podobě náhradní výchovy, a to zejména dětem, které byly dočasně nebo trvale zbavené rodinného prostředí nebo v tomto prostředí byly ponechány.
- Při hledání vhodného řešení výchovy dítěte zohlednit jeho kontinuitu, etnický, náboženský, kulturní a jazykový původ.

- V případě osvojení dítěte do zahraničí zcela respektovat princip subsidiarity, který je možno zvážit teprve tehdy, pokud dítě nemůže být předáno do výchovy v prostředí osvojitele či nemůže být pečováno o něj jiným způsobem v zemi jeho původu.
- Sledování výkonu ústavní či ochranné výchovy s cílem dodržování práv a ochrany dětí a kontrola sledování či přetrvávání důvodů, pro které jsou umístěny v pobytovém zařízení.
- Cílem sociálně-právní ochrany dětí je taktéž sanace rodin.

Činnosti OSPOD v oblasti domácího násilí jsou pracovníkům Orgánů sociálně-právní ochrany dětí přibližovány a rozpracovány také v metodických doporučeních Ministerstva práce a sociálních věcí ČR za podpory psychosociálního centra Acorus (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 122).

V celkovém shrnutí je tedy Orgán OSPOD považován za státní institut, který usiluje o ochranu, zájem a blaho dítěte, ochranu rodičovství, rodiny a vzájemné právo obou rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči (Smrž, 2016).

3.2 Sociální pracovník OSPOD

Mezi klíčové osoby, které realizují činnost OSPODu dle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, patří sociální pracovníci. Ti jsou kompetentní provádět sociální šetření, zabezpečovat chod sociální agendy včetně koordinace a řešení sociálně právních problémů v zařízeních poskytujících sociální služby a dále zjišťovat potřeby obyvatelů obcí a krajů (zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, §109).

Za sociálního pracovníka tedy lze považovat osobu, která hodnotí ohrožení dítěte, stanovuje intervenční strategie a nese spolu s rodiči odpovědnost za jeho ochranu (Pemová, Ptáček, 2012, s. 27). Výkon sociálního pracovníka OSPOD je spojen také s rolí vyhodnocovatele kvality své práce, mediátora, administrátora či oznamovatele v případech porušení zákona (Matoušek, Pazlarová, 2016, s. 8).

„Samotná profese sociálního pracovníka je jedním z hmatatelných a pozitivních důsledků zájmu společnosti o potřeby jednotlivce, jeho ochrany a podpory, o nutnost

vyjednávání vztahů mezi různými společenskými skupinami a snahu o sociální blaho.“
(Matoušek, Pazlarová, 2016, s. 11-12)

Předpokladem k výkonu povolání sociálního pracovníka je nutná plná svéprávnost, bezúhonnost, zdravotní a odborná způsobilost (zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, §109).

3.2.1 Role sociálního pracovníka OSPOD v případech domácího násilí

Úlohou sociální práce pracovníků OSPOD v problematice domácího násilí je především umět klientům poskytnout pomoc, vytvořit bezpečnostní plán, vyhledat a zprostředkovat vhodné služby, které pomohou řešit aktuální rodinnou situaci (Pemová, Ptáček, 2012, s. 167).

Sociální pracovníci by měli mít na zřeteli, že ohrožená osoba, která žádá o pomoc, se cítí velmi ponížena, vystrašena, často zahanbená nebo si dokonce připisuje odpovědnost za násilné chování agresora. Taková oběť v této situaci potřebuje cítit podporu, aby našla vnitřní sílu čelit a došla k přesvědčení, že násilné chování není její chyba. Hlavní prioritou je vždy pocit bezpečí (Matoušek, 2010, s. 240-242).

K zásadnímu doporučení sociální práce s obětí domácího násilí pro sociální pracovníky patří (Matoušek, 2010, s. 240-242):

- vhodná komunikace;
- poskytnutí informací (kontakty na policii, intervenční centra, telefonní kontakty pro oběti domácího násilí, apod.);
- odhad rizika dalších incidentů (v případě vysokého rizika, vypracovat krizové plány);
- odhad zdravotních rizik pro oběť, případně její děti (pokud je míra rizika vysoká, oběť s nimi obeznámit) přesné a detailní dokumentování případu a přijatých opatření.

V současné společnosti jsou ovšem sociální pracovníci vykonávající státní sociálně-právní ochranu dětí vnímáni s předsudky. Jejich status bývá často spojován s nebezpečím odebrání dětí z rodiny a s neoborností (Matoušek, Pazlarová, 2016, s. 7).

3.2.2 Klient sociálního pracovníka OSPOD v případech domácího násilí

V problematice domácího násilí a sociální práce pracovníků OSPOD zaměřují pozornost na dítě a rodiče jako nejčastější skupinu ohrožených osob.

Dítě

Klientem sociálního pracovníka OSPOD se stává dítě tehdy, pokud jsou ohroženy jeho práva a bezpečí. Ohrožení dítěte je obvykle zapříčiněno selháním jedné nebo více funkcí rodiny ve vztahu k dítěti. Mezi základní důvody je definována částečná nebo úplná ztráta základních rodičovských schopností a dovedností, nepříznivá sociální situace rodiny či fyzické nebo psychické problémy rodičů (Pemová, Ptáček, 2012, s. 28).

„Dítě je svébytná jedinečná osoba, jejímž hlavní znakem je závislost na rodičích. Ať se rodiče chovají jakkoli, dítě je z celého srdce miluje, je součástí jejich života i světa.“
(MPSV, 2012, s. 11)

Sociální pracovník se zaměřuje zvláště na potřeby dítěte i na intervenci z tohoto vyplývající. Poskytované služby se snaží dítěti nastavit tak, aby vedly především ke zmírnění nežádoucích projevů předchozí nedostatečné péče, terapii traumatických následků předchozí péče a k rozvoji jejich dovedností a schopností (Pemová, Ptáček, 2012, s. 31).

Téměř většina dětí, které jsou již evidovány v systému ochrany, a o jejich setrvávání v původní rodině není pochyb, je nezbytné těmto rodinám poskytnout účinnou pomoc a podporu.

Rodič

Pomoc a podporu v případech domácího násilí zprostředkovává a zajišťuje sociální pracovník OSPOD také ohroženému či násilnému rodiči. Vše se odvíjí dle aktuálního stavu dané situace s ohledem na ochranu zájmů a potřeb dítěte, které jsou hlavní prioritou (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 122-125; Pemová, Ptáček, 2012, s. 30). V této spojitosti se rodič stává také klientem orgánu OSPOD.

Sociální práce probíhá v poskytování a zprostředkovávání služeb zaměřených na posílení rodičovských kompetencí, zvládnutí stresových a krizových situací, zmírňování sociální izolace a zlepšování vzájemných vztahů (Pemová, Ptáček, 2012, s. 31).

Nabídku těchto sociálních služeb provádějí intervenční centra, specializované poradny či další instituce zabývající se problematikou domácího násilí (viz podkapitola Intervenční centra).

4 Možnosti pomoci dítěti a rodině (obětem) ohroženým domácím násilím

V poslední kapitole teoretické části se zabývám možnostmi pomoci dítěti a ohroženým osobám v problematice domácího násilí. Zaměřuji se na ochranu a pomoc z hlediska právní legislativy, Policie ČR, orgánů OSPOD a intervenčních center.

4.1 Pomoc právní

V současné době se problematikou domácího násilí vůči ohroženým osobám zabývá platná legislativa, díky níž dochází v České republice k postupnému zlepšování. S účinností od 1. 1. 2007 byl přijat zákon č. 135/2006 Sb., na ochranu osob před domácím násilím, který se stal důležitým právním mezníkem, na základě kterého se Česká republika zařadila ke státům Evropské unie. Ty mají ve svém právním řádu řešenou a komplexně upravenou problematiku na ochranu ohrožených osob před domácím násilím (Špatenková, 2011, s. 113).

V zákoně č. 273/2008 Sb., (§44) jsou nově definovány pověřené kompetence Policie České republiky, která má oprávnění rozhodovat o vykázaní násilné osoby ze společné domácnosti.

V souvislosti s problematikou domácího násilí a zákonem č. 135/2006 Sb. se úzce pojí také zákon č. 108/2006. Sb, o sociálních službách, který vstoupil v platnost taktéž od 1. 1. 2007. Chrání osoby ohrožené domácím násilím a osoby nacházející se v nepříznivé sociální situaci. Vymezuje podmínky poskytování pomoci a podpory prostřednictvím zřízených sociálních služeb. S přijetím zákona č. 108/2006 Sb., zároveň vznikla nová sociální služba tzv. intervenční centra (§34). Ochranu poskytuje zákon také ohroženým osobám, které mohou obrátit na soud s žádostí o vydání předběžného opatření.

Ochrana obětí domácího násilí je zakotvena především v Ústavě č. 1/1993 Sb., a Listině základních práv a svobod, kde je vymezeno právo na život, osobní svobodu, právo na lidskou důstojnost, dobrou pověst a osobní čest, právo na svobodu pohybu či zákaz mučení, ponižování a nelidského zacházení. Jednotlivé pojetí domácího násilí se

legislativně odvíjí také od Ústavy České republiky, mezinárodních smluv nebo směrnic Evropské unie (Levová, 2010, s. 54; zákon č. 2/1993 Sb.).

Důležitým a zásadním krokem v problematice domácího násilí bylo na základě § 199 trestního zákoníku definováno toto jednání jako trestný čin „Týrání osoby ve společném obydlí.“

„Za týrání trestní právo považuje úmyslné zlé nakládání s blízkou osobou, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které tato osoba pocítuje jako těžké příkoří.“ (ROSA, nedatováno)

V trestním zákoníku (z. č. 40/2009 Sb.) je dále také definována povinnost ohlásit páchaní nebo přípravu trestného činu, a to na základě Oznamovací povinnosti (§ 368). K zahájení trestního stíhání dochází i bez vyjádření souhlasu poškozené osoby.

Ustanovení trestního zákona bylo taktéž posíleno další právní legislativou jako například zákonem č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů či novým občanským zákoníkem č. 89/2012 Sb. v platném znění.

4.1.1 Oznamovací povinnost

Povinnost poskytnout pomoc ohroženým osobám je vymezena v trestním zákoníku č. 40/2009 Sb., §367 a §368 a v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí §7, a to na základě oznamovací povinnosti. Týká se osob i subjektů (lékaři, pedagogové, školská zařízení, atd.), které se dozví, že někdo připravuje nebo páchá trestný čin. Povinnost vzniká také v případě, kdy oznamovatel nezná konkrétního pachatele, který trestný čin spáchal.

Výjimka v případech oznamovací povinnosti (trestní zákoník č. 40/2009 Sb., § 368, odst. 3) se vztahuje na advokáta či jeho zaměstnance, který se o trestném činu dozví ve spojitosti s výkonem advokátní činnosti či právní praxe. Dále se vztahuje na duchovní registrovaných církví a náboženských společností, které mají zvláštní oprávnění zachovávat mlčenlivost o zpovědním tajemství. Do výjimky z oznamovací povinnosti jsou zařazeny také osoby, které poskytují pomoc obětem trestných činů.

Oznámení o přípravě či páchání trestného činu lze ohlásit státnímu zástupci nebo jakémukoliv policejnímu orgánu. V případech ohrožení či ublížení dítěte nebo podezření na porušování jeho práv a zájmů, lze oznámit tuto skutečnost Orgánu sociálně-právní ochrany dětí (zpravidla odboru sociálních věcí obecního nebo městského úřadu v místě bydliště). Oznámení může být provedeno písemně, osobně, telefonicky či elektronicky na základě e-mailu. Pracovníci OSPODu mají povinnost tuto skutečnost prověřit a posoudit, jaká opatření jsou nutná provést. Zároveň jsou povinni zachovat anonymitu oznamovatele. Právo vyhledat pomoc pracovníků OSPODu má i samotné dítě bez vědomí rodičů (Špeciánová, 2007).

4.1.2 Institut vykázání

Jak je již výše uvedeno, s účinností od 1. 1. 2007 byl přijat zákon č. 135/2006 Sb., jehož důležitým prvkem se stal institut vykázání. Vznikl z návrhu zákona iniciovaného pracovní skupinou Bílého kruhu bezpečí, která se inspirovala příklady ze zahraničí jako například Rakouska, Velké Británie či USA.

Vznikem zákona má Policie České republiky **kompetenci rozhodnout o vykázání ze společného obydlí a zákazu vstupu do něj**. Děje se tak v případech domácího násilí, kdy je přivolána k zásahu Policie ČR. Má oprávnění násilnou osobu ze společného obydlí vykázat a současně zakázat vstup. (zákon č. 135/2006, § 21a)

Samotným pojmem vykázání je definováno preventivní opatření směřující k ochraně ohrožených osob. „*Je ukládáno bez ohledu na případnou trestně právní kvalifikaci jednání násilné osoby.*“ (MVČR, Odbor bezpečnostní politiky a odbor prevence kriminality, 2011).

Dříve, než policista vydá výše uvedené oprávnění, je povinen vyhodnotit přítomné znaky domácího násilí (viz kapitola 2.2), které zjišťuje od oznamovatele, násilné osoby, ohrožené osoby, příbuzných či sousedů, případně dalších členů domácnosti. Zároveň má povinnost prošetřit, zda již v této domácnosti násilné chování řešila. V této souvislosti pak zkoumá aktuální danou situaci, tzn. průběh násilného incidentu, intenzitu či historii předchozích útoků (Ševčík, 2011, s. 147-149). Míra rizikovosti vyhodnocuje prostřednictvím diagnostické metody SARA DN, která obsahuje 15 strukturovaných

otázek odhalujících rizikové faktory. Otázky jsou zaměřené na zkoumání rysů násilné osoby v aktuálním vztahu, celkové projevy agresora na veřejnosti a určení faktorů týkající se zranitelnosti ohrožené osoby (MVČR, Odbor bezpečnostní politiky a odbor prevence kriminality, 2011).

„Jinými slovy policie násilnou osobu vykáže vždy, pokud zjistí, že se v dané věci jedná o případ domácího násilí. Současně pak může být jednání násilné osoby vyšetřováno v rámci trestného řízení, lze-li jednání násilné osoby kvalifikovat jako trestný čin.“ (MVČR, Odbor bezpečnostní politiky a odbor prevence kriminality, 2011).

Po vydání rozhodnutí je policista oprávněn vykázat násilníka, a to i v případě, že není přítomen v dané domácnosti. Děje se tak dle §44 až §47 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, který opravňuje vyhostit násilnou osobu z domu či z jeho bezprostředního okolí, a to po dobu deseti dnů. Doba vykázání nelze zkrátit. Nevyžaduje se zde ani souhlas ohrožené osoby. Vykázaná osoba má pouze možnost si do 24 hodin za asistence policie vyzvednout své osobní doklady či věci, které jsou nezbytné pro podnikání nebo výkon povolání. V případě, že je ohrožená osoba nezletilé dítě, platí rovněž pro vykázanou osobu zákaz styku či navazování kontaktu, a to i v případě, že se jedná o jeho rodiče. Kopie rozhodnutí se doručuje intervenčnímu centru, Orgánu sociálně-právní ochrany dětí (v případě, že jsou v rodině přítomny děti) a příslušnému civilnímu soudu. V nové úpravě lze proti rozhodnutí o vykázání podat pouze písemnou námítku, a to nejpozději do tří dnů od incidentu.

V této návaznosti zároveň policie informuje násilnou osobu o možnostech využití psychologické, sociální nebo jiné služby zaměřující se na pomoc obětem domácího násilí. Do tří dnů od vydání rozhodnutí o vykázání provede policie následnou kontrolu, zda násilná osoba i osoba ohrožená dodržují stanovené podmínky. (MVČR, Odbor bezpečnostní politiky a odbor prevence kriminality, 2011).

Doba vykázání dává prostor ohrožené osobě podniknout či naplánovat další kroky pro její zlepšení. Jedním z kroků je podání žádosti o vydání tzv. předběžného opatření soudu.

Dle Asociace pracovníků intervenčních center vyplývá ze statistických údajů, že za rok 2015 bylo evidováno 1317 případů vykázaní násilné osoby ze společného obydlí, a to na základě rozhodnutí Policie ČR (dle zákona č. 135/2006 Sb.). „V rámci celkového počtu vykázaní označila Policie ČR 2182 osoby za ohrožené, z toho 182 muže, 1434 ženy a 566 nezletilých dětí. Nejčastěji se jednalo o případy násilí v manželských soužitích (517) a soužitích mezi nezletilým dítětem a rodičem (442), dále pak v soužití družských (426). Celkový počet vykázaní se týkal 780 domácností s nezletilými dětmi, v nichž vyrůstalo 1345 dětí.“ (Asociace pracovníků intervenčních center ČR, 2015).

4.1.3 Předběžné opatření soudu

Předběžné opatření soudu je dalším významným institutem, který je legislativně vymezen v §76b zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu. Oprávnění k tomuto rozhodnutí vydává okresní soud. Cílem je zabezpečit ochranu ohrožené osoby, případně nezletilých dětí (Králičková, Žatecká, Dávid, Kornel, 2011, s. 109).

Poskytuje ohrožené osobě mimo jiné prostor pro podání návrhu na úpravu poměru k nezletilým dětem, na rozvod manželství či návrhy týkající se společného bydlení. Jedná se především o bezpečí ohrožené osoby, aby nebyla přítomná s násilníkem a vystavena vyhrůžkám či jiným nátlakům, jako například vzetí návrhu zpět (Conwayová, 2007, s. 81).

Návrh předběžného opatření podává osoba ohrožená domácím násilím a to i bez předchozího policejního vykázaní. V této záležitosti je soud povinen o návrhu rozhodnout do 48 hodin od jejího podání. K návrhu podává ohrožená osoba i připojené důkazy, jako například sdělení svého příběhu, délku trvání vztahu s agresorem, objevení prvních projevů domácího násilí, lékařské zprávy, záznamy policie, záznamy psychologa. Dále by měla popsat současnou situaci a okolnosti, které s domácím násilím souvisejí – dopady na její osobu, dopady na děti, atd. (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 137).

Ohrožená osoba se v návrhu může domáhat toho, aby násilník (žalovaná osoba) (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 137):

- opustil společnou domácnost i její nejbližší okolí, nezdržoval se ve společném obydlí či do něj nevstupoval;
- nevstupoval do bezprostředního okolí společného obydlí nebo obydlí ohrožené osoby a nezdržoval se tam;
- zdržel se setkávání s ohroženou osobou;
- zdržel se nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele, a to jakýmkoli způsobem.

Je ovšem potřeba zdůraznit, že pokud je dítě přímou nebo nepřímou obětí domácího násilí, soud nemůže v návrhu předběžného opatření řešit a rozhodovat v otázkách výživného či střídavé péče o dítě (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 137).

Předběžné opatření soudu je v délce trvání jednoho měsíce od vydání rozhodnutí. Soud může v tuto lhůtu prodloužit opět na návrh ohrožené osoby. Délka trvání předběžného opatření se prodlužuje s přihlédnutím na povahu podaného návrhu, na majetkové poměry účastníků a další. Nejvyšší možná lhůta trvání předběžného opatření je stanovena na jeden rok. Během této doby má ohrožená osoba prostor k učinění dalších opatření či zlepšení své nepříznivé životní situace. (Levová, 2010, s. 55; Metodické doporučení MPSV č. 3/2010).

4.2 Pomoc sociální

V následujících podkapitolách nastíním možnosti pomoci ohroženým osobám z pohledu intervenčních center a dalších subjektů zainteresovaných v problematice domácího násilí.

4.2.1 Intervenční centra

Záchrannou sít' v problematice domácího násilí poskytují ohroženým osobám intervenční centra. Jsou sociální službou vymezenou §60 v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Řadí se do skupiny krizových služeb, které zajišťují ohroženým osobám ochranu a pomoc před domácím násilím. Jsou určeny „osobám, které jsou ohroženy domácím násilím a jsou v ochranném režimu „vykázání“, tzn., že násilná osoba byla ze společného bydlíště vykázána a osobám ohroženým domácím násilím, které svou

situaci chtějí řešit a hledají pomoc, poskytují radu a informace.“(Bílý kruh bezpečí, 2007)

Smyslem intervenčních center je poskytovat psychologickou, sociální a právní pomoc a to prostřednictvím poradenství, krizové intervence, psychologické a emocionální podpory či pomoci při uplatňování práv. Zprostředkovávají také následnou pomoc, jako například zajištění ubytování v azylových domech (zákon č. 108/2006 Sb.).

Pomoc ohroženým osobám zajišťují pracovníci intervenčních center při osobních záležitostech, sepisování a podávání právních návrhů, jednání se státními institucemi, ostatními poskytovateli jiných sociálních služeb či jinými organizacemi. Pracovníci center zachovávají anonymitu klienta a snaží se ho vést k aktivizaci, přebírání odpovědnosti v řešení svých problémů a využívání přirozeného sociálního prostředí či jiných dostupných služeb (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 143-148).

Intervenční centra poskytují následující formy služeb (zákon č. 108/2006 Sb. § 33):

- **Ambulantní** – v prostředí daného intervenčního centra.
- **Terénní** – pomoc je poskytována ohrožené osobě ve spojitosti s vykázaním násilné osoby ze společného obydlí. Terénní formu služby lze poskytnout i osobám se zdravotním postižením, či osobám v mimořádně problematické sociální situaci.
- **Pobytové** – lze poskytnout v případě technické a prostorové vybavenosti intervenčního centra.

Poskytování informací o výše zmiňované sociální službě se děje prostřednictvím informačních letáků umístěných na veřejně dostupných místech. Jejich působnost je zpravidla poskytována ve většině krajských měst ve spolupráci s Policií České republiky a s dalšími organizacemi či institucemi. Pro lepší dostupnost jsou intervenčními centry zřizovány pobočky a kontaktní pracoviště (Asociace pracovníků intervenčních center, 2006).

V rámci České republiky je v současné době sdruženo 16 intervenčních center do Asociace pracovníků intervenčních center, která dlouhodobě usiluje o zlepšení situace

v oblasti domácího násilí, a to v úzké spolupráci s dalšími institucemi v ČR. V praxi to znamená, že intervenční centra vykonávají koordinaci interdisciplinární spolupráce, kdy vzájemně spolupracují s ostatními subjekty, jako například s Policií ČR, orgány sociálně-právní ochrany dětí, soudy, azylovými domy (Asociace pracovníků intervenčních center, 2006).

Je důležité zmínit, že sociální služba intervenčních center je poskytována dobrovolně, bezplatně a ohrožená osoba má možnost se sama rozhodnout, zda službu využije.

4.2.2 Další možnosti pomoci

Mezi další možnosti pomoci v případech domácího násilí se ohrožené osoby mohou obrátit na další nabízené služby, jako například centra, obecně prospěšné společnosti, organizace či ambulance odborných psychologů. Může se jednat o poskytování telefonické krizové pomoci nebo krizové pomoci či podpory azylových domů. Jsou zakotveny v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Poskytují obětem terénní, ambulantní a pobytové služby, a to v případě, kdy je ohroženo zdraví nebo život osob a momentální vzniklou situaci nejsou schopni řešit vlastními silami.

Nejvýznamnější poskytovatelé

K nejznámějším poskytovatelům patří například Bílý kruh bezpečí pro oběti domácího násilí a kriminality, DONA linka pro pomoc osobám ohroženým domácím násilím, ACORUS zajišťující komplexní pomoc osobám ohroženým domácím násilím, Linka důvěry, Linka bezpečí pro děti, mládež a studující do 26 let, linka pro pomoc seniorům, obecně prospěšná společnost SPONDEA řešící krizovou pomoc dětem a matkám, Persefona a další. Na těchto odborných pracovištích pracuje speciálně vyškolený tým zaměstnanců (Hechtová, 2016).

V České republice začal od roku 2015 fungovat unikátní projekt LOCIKA zaměřený na děti a jejich rodiče zažívající domácí násilí. Centrum pracuje s celým rodinným systémem. Nabízí komplexní a citlivou pomoc, e-mailové a telefonické

poradentství a také bezpečné místo pro dlouhodobou práci s dětmi a podporu zdravých vztahů v rodině (Hechtová, 2016).

Kromě výše zmiňovaných služeb a pomoci právní může ohrožená osoba vyhledat pomoc také ve zdravotnických zařízeních, ordinacích praktických lékařů či odborných psychologů.

4.3 Pomoc orgánů OSPOD

Na orgány sociálně-právní ochrany dětí se ohrožené osoby obracují především v situacích, kdy domácí násilí je páčáno již delší dobu, bezprostředně ohroženo dítě nebo se oběť rozhodne násilný vztah s agresorem ukončit. Informaci o páčání domácího násilí za přítomnosti dítěte dostává orgán OSPOD také od Policie ČR, prostřednictvím kopie úředního záznamu o vykázaní násilné osoby (viz podkapitola 3.1.1).

Po obdržení informace o případech ohrožení dítěte domácím násilím je orgán OSPOD povinen blíže prozkoumat a prověřit násilné chování v rodinném prostředí. V této návaznosti podniká následující opatření (Metodické doporučení k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí MPSV ČR, 2010, s. 21):

- záležitost násilného chování projednává s rodiči či zákonnými zástupci, kteří jsou odpovědni za výchovu dítěte;
- provádí v závislosti na věku dítěte a stupni jeho rozumové vyspělosti osobní pohovor;
- poskytuje či zajišťuje odbornou poradenskou pomoc rodičům i dítěti ve spojitosti s jejich konkrétními potřebami, a to zejména v problematice řešení úpravy výchovy a výživy dětí, bydlení, uplatňování nároku na sociální dávky, zajišťování povinné školní docházky či zprostředkovávání další odborné pomoci;
- provádí pravidelné sociální šetření a návštěvy v místě současného bydliště;
- sbírá informace a další potřebné materiály od jiných osob, subjektů a orgánů.

V případě, že orgán OSPOD zjistí, že násilný rodič narušuje řádnou výchovu dítěte, může přistoupit k uložení výchovných opatření či stanovení dohledu nad výchovou dítěte, které je vymezeno §13 zákona č. 359/1999 Sb. a §43 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině. Dále může rozhodnout či uložit rodiči nebo jiným osobám povinnost, vyhledat pomoc odborného poradenství v případech, kdy dítě tuto pomoc potřebuje (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 124).

Orgány OSPOD jsou povinny ve všech případech ochrany zájmů a potřeb dětí zachovávat mlčenlivost a zajišťovat výkon rodičovských práv a povinností, i ze strany násilného rodiče. Pracovníci OSPODu ovšem musí na prvním místě vycházet z dané situace, kterou posuzují s ohledem na právo a zájem dítěte. Kontakt dítěte s násilným rodičem je vždy důsledně zvažován a je přihlíženo ke konkrétním formám domácího násilí v rodině, k vývoji jednotlivých případů násilného chování, k věku dítěte a respektování jeho názoru (Metodické doporučení k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí, MPSV, 2010, s. 26). **Kontakt s rodičem je právo dítěte, nikoli povinnost** (Hechtová, 2016).

4.3.1 Intervence sociálních pracovníků OSPOD při řešení domácího násilí v rodině

V případech domácího násilí zaujímají sociální pracovníci OSPODu při rozhodování o svěření dítěte do péče a řešení domácího násilí specifickou pozornost a odlišný přístup, než u běžných „nenásilných“ sporů. Partneri vedou mezi sebou mocenský boj, kdy dominantní partner se snaží svým chováním ovládnout druhého submisivního partnera a jeho děti. Cyklus násilného chování a poskytnutí ochrany dětem i ohrožené osobě lze pouze omezením kontaktu a komunikace s násilnou osobou. Situace, při kterých jsou partneri v přímém kontaktu, jsou příležitostí k pokračování násilí. Proto je zcela nevhodné řešit problematiku násilného chování formou rodinného poradenství a mediace (MPSV, 2012, s. 59-62).

„Vzhledem k tomu, že ohrožení dětí je multifaktoriální jev, je i k jeho řešení potřeba multidisciplinární spolupráce a kombinace formálních i neformálních prostředků, které se zaměřují na dílčí příčiny.“ (Pemová, Ptáček, 2012, s. 29-31)

Princip multidisciplinární spolupráce je zaměřen na komplexní zhodnocení situace dítěte, rodiny, určení aktuálního stavu dítěte a jeho potřeb, včetně jejího vyhodnocení. Pomáhá posoudit obtížné a nejednoznačné případy ohrožení dětí (Pemová, Ptáček, 2012, 31-32).

Právo dítěte by mělo být vždy nadřazené právu rodiče na neomezený kontakt s dítětem. Sociální pracovníci mají důležitou úlohu v hájení zájmu dítěte a oběti. Je především důležité zajistit jejich bezpečí (MPSV, 2012, 59-62).

Úkolem sociálních pracovníků je poskytnout podporu a pomoc ohrožené osobě, například při zprostředkování a vyhledání vhodných služeb nebo při vytvoření bezpečnostního plánu, které mohou pomoci v řešení situace (Pemová, Ptáček, 2012, s. 165-169).

Intervence by měla být vždy plánována ve vzájemné spolupráci s ohroženou osobou a měla by řešit v první řadě bezprostřední bezpečnostní situaci. V intervenčním plánu by měly být zahrnuty stěžejní informace, kterými jsou (Pemová, Ptáček, 2012, s. 165-169):

- určení osoby, na kterou se obrátí v ohrožující situaci, případně seznam osob či organizací, které mohou zajistit bezpečnost a zázemí
- úspora peněz a pořízení kopií důležitých dokumentů v případě potřeby nutného okamžitého útěku
- domluva s dětmi na tom, co je potřeba udělat v případě ohrožující situace a také zajistit dětem informace, kam jít a kde volat o pomoc při případném násilném incidentu.

V případě domácího násilí je při intervenci důležité dodržovat následující kroky (Pemová, Ptáček, 2012, s. 169):

- zajistit bezpečí dětí;
- zajistit stabilní a bezpečnou péči o děti (v případě, že se o ně nemůže starat rodič, který není násilnou osobou);
- zajistit dítěti a ohrožené osobě ekonomickou a emocionální podporu;
- zajistit ochranu dětí před ovládnutím a násilným chováním agresora;

- pomoci ohrožené osobě vyhledat vhodné služby;
- zajistit, aby nedošlo k odloučení sourozenců nebo odloučení dětí od poškozeného v případě, že je potřeba zabezpečit umístění mimo jejich domov;
- neumístit děti do náhradní péče, kde se vyskytovalo v minulosti domácí násilné chování.

Roberts (2002) v této souvislosti uvádí sedmikrokový model. Ten je využíván jako jeden ze způsobů krizové intervence, je velmi vhodný při řešení situace domácího násilí. Uvádí, že model dává návod, který (jak věří) je účinný v pomoci jednotlivcům v krizové situaci.

- 1. Naplánovat a provést důkladně posouzení.*
- 2. Zprostředkovat psychologický kontakt a rychle vytvořit vztah.*
- 3. Zkoumat jaké jsou rozměry problému, aby se daly definovat.*
- 4. Povzbudit zkoumáním pocitů a emocí.*
- 5. Generovat, zkoumat a hodnotit zvládnutí minulých pokusů.*
- 6. Obnovit kognitivní funkce prostřednictvím provádění akčního plánu.*
- 7. Sledovat a nechat dveře otevřené.*

Z výše uvedeného vyplývá, že sociální pracovníci v problematice domácího násilí v rodině řeší velmi složité souvislosti, které je důležité správně posoudit a odhadnout. Je tedy nutná vzájemná spolupráce a součinnost intervenčních center, Policie ČR, orgánů OSPOD a dalších zainteresovaných institucí (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 125).

Při intervenci v rodině se sociální pracovníci musí zaměřovat na jednotlivé procesy odehrávající se v rodině. Nutné je vnímat také externí vlivy, ve kterých rodina funguje. V případě, že se rodina rozhodne aktivně zapojit do intervence, pracovníci mohou využít jako nástroj například „Case management“. Jedná o systematickou případovou práci s klientem, s cílem zlepšení jeho životní situace (Pemová, Ptáček, 2012, s. 42). Sociální pracovníci mohou dále aplikovat i pořádání rodinných konferencí, kdy mohou zapojit do

procesu řešení problému v rodině další osoby, například přátelé, příbuzné, širší rodinu, sousedy, apod. (Dunovská, 2015).

EMPIRICKÁ ČÁST

5 Metodologie výzkumu

V této kapitole představuji a blíže specifikuji výzkumnou metodologii, která byla použita pro zpracování empirické části diplomové práce. V rámci vybrané metody definuji cíl výzkumu včetně výzkumných otázek, popíšu vybranou metodu, provedu analýzu a interpretaci informací získaných z výzkumného šetření.

5.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem mé diplomové práce je zjistit a podrobně popsat sociální práci pracovníků OSPOD, kteří se zabývají řešením případů domácího násilí, popsat výskyt domácího násilí v okrese Nový Jičín a zjistit možnosti efektivní pomoci dítěti ze strany sociálních pracovníků.

Hlavní výzkumná otázka

V návaznosti na cíl výzkumu vyplynula hlavní výzkumná otázka:

- **Jaké jsou možnosti pomoci sociálních pracovníků při práci s rodinou a dítětem s výskytem domácího násilí a důvody obtížnosti pomoci?**

Dílčí výzkumné otázky

Z cíle výzkumu byly formulovány další dílčí výzkumné otázky:

- 1) Jaké formy případů domácího násilí pokládají sociální pracovníci za nejčastější?
- 2) Jaké způsoby řešení případů domácího násilí sociální pracovníci uplatňují?
- 3) Jaký nejčastější problém považují sociální pracovníci při řešení případů domácího násilí v rodině?
- 4) S jakými organizacemi či institucemi sociální pracovníci nejčastěji spolupracují?

5) Jakou podporu by sociální pracovníci potřebovali při řešení případů domácího násilí v rodině?

5.2 Popis použitých metod

S ohledem na téma diplomové práce jsem si pro svůj výzkum vybrala strategii kvalitativního šetření s využitím metody polostrukturovaného rozhovoru.

5.2.1 Strategie kvalitativní

Ve výzkumném šetření jsem si zvolila kvalitativní výzkumnou strategii, která nevyužívá statistické postupy a jiné způsoby kvantifikace (Strauss, Corbinová, 1999, s. 10). Její významnou charakteristikou je kontextuálnost (Miovský, 2006, s. 17).

V odborné literatuře je kvalitativní výzkumná strategie definována jako „*proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.*“ (Creswell in Hendl, 2005, s. 50)

Disman popisuje, že kvalitativní výzkum je postaven na užití induktivní logiky. Po provedeném sběru dat pátrá výzkumník po pravidelnostech a významech vyskytujících se v těchto datech a vytváří nové teorie, které následně formuluje v závěrech (Disman, 2000, s. 287). Sběr dat se zpravidla uskutečňuje za pomoci pozorování či provádění rozhovorů, kde je možné užívat různé dokumenty, knihy či audio/video nahrávky (Strauss, Corbinová, 1999, s. 10).

Typickým rysem pro kvalitativní výzkum je hloubkové studium jednotlivých případů, které se realizuje prostřednictvím rozhovorů či pozorování v přirozeném sociálním prostředí. Cílem je „*získat popis zvláštností případů, generovat hypotézy a rozvíjet teorie o fenoménech světa.*“ (Hendl, 2008, s. 61)

Rozhovor

Ke sběru dat jsem použila metodu polostrukturovaného rozhovoru, pro který je typický jasně vymezený účel, osnova, ale také velká flexibilita v rámci celého procesu získávání informací (Hendl, 2008, s. 172).

Mioviský uvádí, že samotný rozhovor patří mezi nejvýhodnější a zároveň nejnáročnější metodu sloužící k získávání kvalitativních dat (Mioviský, 2006, s. 159). Vyžaduje, aby tazatel disponoval jistou dovedností, citlivostí, byl koncentrovaný, měl interpersonální porozumění a disciplínu (Hendl, 2008, s. 166).

Polostrukturovaný rozhovor je oproti strukturovanému náročnější z hlediska technické přípravy. Je zapotřebí vytvoření určitého schéma, které se specifikuje na okruhy otázek, na které se budeme respondentů dotazovat. Správnost chápání a interpretace si můžeme ověřit doplňujícími otázkami. V této návaznosti mohou oslovení účastníci zodpovědět nejen na dané otázky, ale také sdělit své zkušenosti a názory, které lépe vystihují jádro problému (Mioviský, 2006, s. 160 – 161).

5.2.2 Metoda výběru respondentů

Při výběru výzkumného vzorku v rámci kvalitativního přístupu jsem si zvolila metodu **záměrného (účelového) výběru**. Patří mezi nejrozšířenější metody, kdy jakákoli metoda nebo strategie je použita k vymezenému záměru. „*Pracujeme s užším pojetím termínu, kdy za záměrný (někdy také účelový) výběr výzkumného vzorku označujeme takový postup, kdy cíleně vyhledáváme účastníky podle jejich určitých vlastností.*“ (Mioviský, 2006, s. 135). Znamená to, že vyhledáváme cíleně jedince, kteří odpovídají stanovenému kritériu a jsou ochotni se výzkumu podrobit (Mioviský, 2006, s. 135).

Pomocí záměrného výběru jsem si vybrala vhodné sociální pracovníky OSPOD. Jsou jimi myšleni sociální pracovníci, kteří vykonávají sociálně-právní ochranu dětí na Orgánu sociálně-právní ochrany dětí vybraných městských úřadů v rámci okresu Nový Jičín, a zároveň do jejich náplně práce spadá pomoc obětem domácího násilí.

V tabulce níže uvádím základní informace o vybraných sociálních pracovnících z hlediska vymezení věkové kategorie a praxe s případy domácího násilí.

Tab. 1 - Soubor respondentů

Sociální pracovník	Věková kategorie	Délka praxe s případy domácího násilí
Respondent č. 1	50 let a více	10 let
Respondent č. 2	40-50 let	23 let
Respondent č. 3	40-50 let	5 let
Respondent č. 4	50 let a více	10 let
Respondent č. 5	40-50 let	5 let
Respondent č. 6	40-50 let	18 let
Respondent č. 7	20-30 let	6 měsíců
Respondent č. 8	30-40 let	3 roky
Respondent č. 9	30-40 let	10 let

Z tabulky č. 1 je patrné, že většina respondentů měla praxi v oblasti řešení případů domácího násilí více jak 10 let. Dotazovaní respondenti spadali nejčastěji do věkové kategorie 40 – 50 let a 50 let a více.

5.2.3 Metoda získávání, organizace sběru a zpracování dat

Veškeré informace jsem získala prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s vybranými sociálními pracovníky městských úřadů v okrese Nový Jičín. Nejprve jsem telefonicky oslovila vedoucí odborů a oddělení sociálních věcí městských úřadů. Následně jsem prostřednictvím elektronické komunikace zaslala konkrétní informace o realizaci včetně přílohy, obsahující soubor otázek, na které se budu pracovníků v rozhovorech dotazovat (viz příloha č. 3). Vzhledem k tomu, že problematika domácího násilí je velmi citlivé téma, soubor přiložených otázek vedoucí odborů vítali a rozhovory se sociálními pracovníky potvrdili. Před samotným zahájením rozhovorů jsem obeznámila vedoucí a vybrané zaměstnance s provedením zvukového záznamu a zachováním anonymity a mlčenlivosti o skutečnostech, které z provedeného rozhovoru vyplynou. Pro tyto účely jsem vypracovala informovaný souhlas (viz přílohy č. 1, č. 2), který mi potvrdili jak vedoucí odborů a oddělení, tak vybraní sociální pracovníci. Výzkumné šetření proběhlo v období měsíců prosinec 2016, leden 2017, únor 2017.

Rozhovorů se zúčastnilo celkem 9 pracovníků, které označuji jako respondenty (R). Vzhledem k tomu, že rozhovory poskytli také i vedoucí daných oddělení, z důvodu zachování anonymity jsem nekonkretizovala danou lokalitu vybraných úřadů.

Dříve než jsem začala zpracovávat získaná data, rozhovory jsem přepsala do textové podoby. Na začátku metody zpracování dat jsem aplikovala analýzu kódování, kde jsem přiřazovala „*klíčová slova či symboly k částem textu tak, aby byla umožněna snadnější a rychlejší práce s těmito částmi a bylo možné prostřednictvím kódů kdykoli snadno pracovat s většími významovými celky.*“ (Miovský, 2006, s. 219-220).

5.2.4 Metoda analýzy a její interpretace

Jako dílčí kvalitativní analýzu jsem pro zpracování zvolila metodu vytváření trsu, kde společným znakem vytvořených trsů byl tematický, prostorový, časový a personální překryv. Takto vznikaly obecnější kategorie, které se řadily do dané skupiny, takzvaného trsu (Miovský, 2006, s. 219 - 220).

Metoda vytváření trsů

Patří mezi dílčí postupy analýzy kvalitativních dat. Princip této metody spočívá na srovnávání a agregaci dat, kdy má dimenzi určité hierarchické posloupnosti. Znamená to, že v ní vytváříme kategorizaci zvolených základních jednotek, ve kterých vytváříme jednotky obecnější (Miovský, 2006, s. 221).

Metoda se používá k tomu, abychom seskupili a konceptualizovali určité výroky do skupin, tj. trsů, které budou mít vzájemnou podobnost mezi identifikovanými jednotkami (Miovský, 2006, s. 221).

6 Výsledky výzkumu

6.1 Analýza výsledků výzkumného šetření

K analýze získaných informací z výzkumného šetření jsem použila přístup zakotvené teorie, konkrétně otevřené kódování. „*Jedná se o část analýzy, která se zabývá označováním a kategorizaci pojmů pomocí pečlivého studia údajů.*“ (Strauss, Corbinová, 1999, s. 43).

Níže popsané hlavní kategorie vyplynuly během analýzy informací, získaných z výzkumného šetření v rámci polostrukturovaných rozhovorů. Při aplikování metody vytváření trsů vznikaly z přepsaných rozhovorů společné překryvy, které jsem na základě podobností rozčlenila a vytvořila tyto následující kategorie:

- **Nejčastější formy domácího násilí,**
- **Způsoby řešení,**
- **Komplikace při řešení,**
- **Pomáhající organizace,**
- **Potřebné změny.**

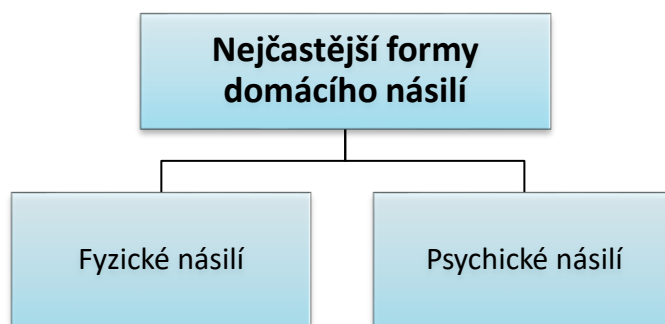
Strauss a Corbinová (1999, s. 42–48) nazývají tento proces seskupování pojmů procesem „kategorizace.“

Kategorie: Nejčastější formy domácího násilí

Během zpracování informací z provedených polostrukturovaných rozhovorů bylo ve většině případů zjištěno, že sociální pracovníci se setkávají nejčastěji s fyzickou a psychickou formou domácího násilí.¹

¹ Podrobnější popis kategorie v příloze č. 4.

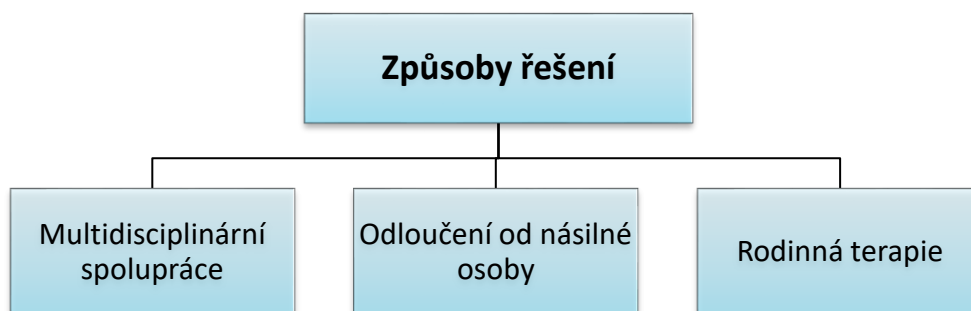
Obr. 1 Kategorie- Nejčastější formy domácího násilí

Kategorie: Způsoby řešení

Při rozhovorech se sociálními pracovníky OSPODu vyplynulo, že nejčastější aplikovaný způsob řešení případů domácího násilí je vzájemná provázanost a spolupráce s institucemi, jako například s policií, Bílým kruhem bezpečí či psychology. Sociální pracovníci se také zmiňují, že nezbytným krokem ve většině případů, je použití institutu vykazání a předběžného opatření. V případě, že se rodina nerozpadla a nedošlo k odloučení manželů, sociální pracovníci se snaží rodinu sanovat a využívat možnosti rodinné terapie.²

Obr. 2 Kategorie- Způsoby řešení

² Podrobnější popis kategorie v příloze č. 5.

Kategorie: Komplikace při řešení

K hlavním komplikacím při řešení případů domácího násilí sociální pracovníci uvádějí špatnou dostupnost poskytovaných služeb. Některé služby (např. Bílý kruh bezpečí) jsou vzdálené až 40 km, což je pro mnohé klienty velmi komplikované až nedosažitelné. Dalším nejčastějším problémem je finanční, bytová či emoční závislost na agresorovi, a také nedostatečný legislativní systém či pružnost a provázanost institucí.³

Obr. 3 Kategorie- Komplikace při řešení

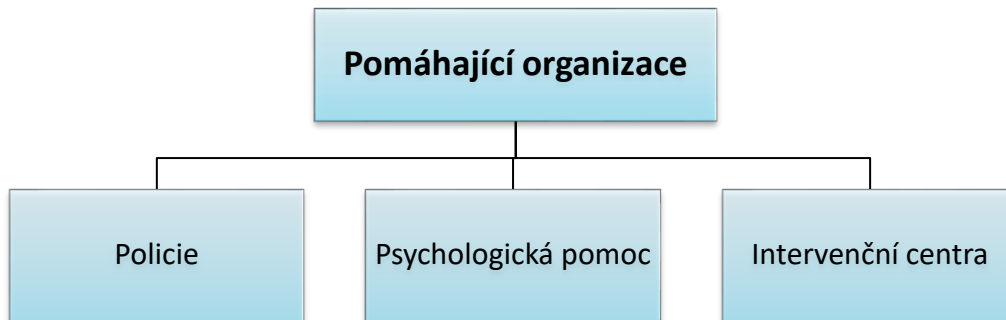
Kategorie: Pomáhající organizace

Mezi nejčastěji využívané instituce v případech domácího násilí řadí sociální pracovníci v první řadě pomoc policie. Následně probíhá spolupráce s psychology a Centrem psychologické pomoci v Novém Jičíně. Za přínosnou pokládají sociální pracovníci také spolupráci a podporu s intervenčními centry, která probíhá většinou na zprostředkovatelské úrovni. Je ovšem potřeba zdůraznit, že spolupráce s intervenčními centry se odvíjí od dobrovolnosti klienta.⁴

³ Podrobnější popis kategorie v příloze č. 6.

⁴ Podrobnější popis kategorie v příloze č. 7.

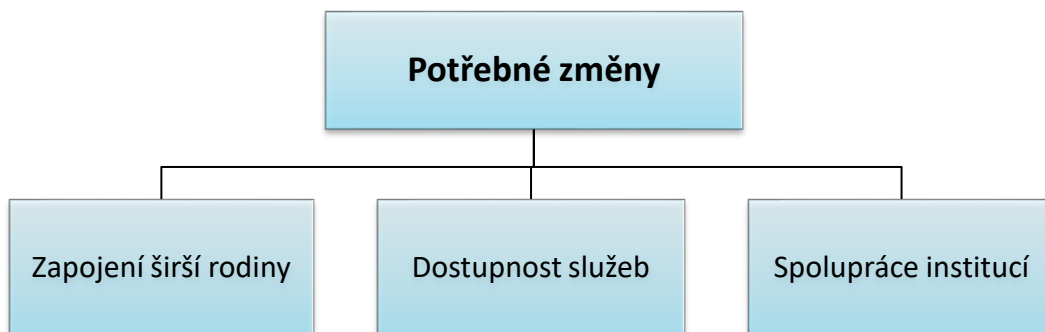
Obr. 4 Kategorie- Pomáhající organizace

Kategorie: Potřebné změny

V rozhovorech sociální pracovníci zmiňovali za podstatnou spolupráci a zapojení rodinných příslušníků, jako jednu z možností pomoci ohrožené osobě či rodině. V okrese Nový Jičín by dále vítali lepší dostupnost služeb, větší provázanost a spolupráci s institucemi.⁵

Obr. 5 Kategorie- Potřebné změny

⁵ Podrobnější popis kategorie v příloze č. 8.

6.2 Interpretace výsledků výzkumného šetření

Níže uvedené hlavní kategorie vytvořeny na základě podobnosti, které vyplynuly z polostrukturovaných rozhovorů, při použití metody vytváření trsů.

6.2.1 Kategorie: Nejčastější formy domácího násilí

Z rozhovorů s pracovníky OSPODu je zřejmé, že jednotlivé formy domácího násilí se vzájemně prolínají. Čtyři respondenti ze zkušenosti uvádí, že fyzická forma násilí je nejlépe rozpoznatelná a tudíž se s ní v praxi setkávají nejčastěji:

„Takže nejčastěji to bylo fyzické napadání matky v rodině, to znamená týrání té ženy ze strany manžela.“ (R2)

„Ty fyzické.“ (R5)

„...tak nejčastěji ty fyzické, a nebo i psychické. To jsou ty nejčastější. Ano, fyzické i psychické.“ (R6)

„Nejčastěji vždycky fyzické, protože to psychické, o tom se málokdy dozvíme.“ (R8)

Další čtyři respondenti považují za nejfrekventovanější psychickou formu domácího násilí. Tato forma násilí je špatně prokazatelná, neboť většina ohrožených osob ji nepřiznává:

„...psychické násilí, to je nejčastější, protože není vidět a těžce se prokazuje a násilník to ví.“ (R1)

„Nejčastěji to bylo psychické týrání.“ (R3)

„Nejčastěji to bylo asi psychické násilí a i fyzické. A z nich spíše převládá to psychické.“ (R4)

„Nejčastěji bude ta psychická a dále pak ta fyzická a sexuální.“ (R9)

Mezi nejčastější formu domácího násilí, se kterou se pracovníci během sociální práce setkávají, je z odpovědí zřejmé, že se jedná o fyzickou a psychickou formu. Odborná literatura popisuje jako nejrozšířenější formu fyzické i psychické týrání. Je ovšem nutné podotknout, že psychická forma násilí nastává ve všech případech domácího násilí. Je to dáno tím, že opakující se napadání agresorem, obsahuje vždy prvky

psychického týrání. Každé domácí násilí (včetně fyzického) tedy zasahuje oběť po psychické stránce (Čírtková, 2008, s. 20).

6.2.2 Kategorie: Způsoby řešení

Na základě položené otázky (*Jaké způsoby pomoci uplatňujete při řešení domácího násilí v rodině*) respondenti odpověděli, že nejčastějšími způsoby, jak pomoci ohroženým osobám, je multidisciplinární spolupráce, odloučení od násilné osoby a rodinná terapie.

Multidisciplinární spolupráce

Pemová a Ptáček (2012, s. 31-32) uvádějí, že multidisciplinární spolupráce je zásadním a dynamizujícím prvkem celého procesu ochrany dětí. Umožňuje globálně posoudit celou situaci a určit míru závažnosti i formu vhodné intervence. Zajišťuje nejen komplexní zhodnocení situace rodiny, dítěte, ale také zhodnocuje aktuální stav dítěte včetně jeho potřeb, stanovuje reálné cíle, které následně vyhodnocuje.

Z rozhovorů vyplývá, že na multidisciplinárním přístupu se shodují téměř všichni respondenti. Osm z devíti respondentů považují za důležitou spolupráci jednotlivých institucí a organizací. Tato spolupráce probíhá například formou případových konferencí (Case management), zprostředkováním odborné pomoci psychologů, intervenčních center, lékařů, apod.

„...pořádáme případové konference... všichni členové dohromady kde se potkáme a řeší se tam situace včetně škol, včetně vlastně lékařů pokud je to potřeba. Potom se dál spolupracuje s různými psychology, psychiatry... „ (R1)

„...možnost té případové konference, kdy si stanovíme nějaké cíle“ (R2)

„...snažíme se dát nějakou odbornou pomoc. Péči psychologa....“ (R2)

„...obracíme třeba na to psychologické centrum v Novém Jičíně nebo je odkazujeme.....spolupracujeme s policií, spolupracujeme se službami, které to řeší“ (R3)

„...pomoc například v psychologickém centru... podpora poradenství.“ (R3)

„...většinou odborná pomoc, spolupráce s námi, tak ta intenzivní práce s rodinou a odkazujeme na Bílý kruh bezpečí...“ (R5)

„...nabízíme pomoc odborníků, nabízíme Bílý kruh bezpečí, kde se specializují na oběti domácího násilí, takže tam je posíláme...nabízíme odbornou pomoc psychologa, vyšetření toho dítětem, pomoci tomu dítěti nějakým způsobem řešit tu situaci. Hodně to řešíme s tím Bílým kruhem bezpečí, když už jsme se s tím setkali nebo potom do Nového Jičína k psychologce nebo i centrum psychologické pomoci v Novém Jičíně.“ (R6)

„Tak spolupráci policie...intervence se mnou nebo nějaké poradenství...nějaká speciální odborná pomoc psychologa.“ (R7)

„Spolupracujeme taky i s policií... domlouváme i na postupech... a navrhujeme pomoc přes ten Bílý kruh bezpečí, kde tam je bezva spolupráce...“ (R8)

„Tak je to multidisciplinární spolupráce, takže v podstatě spolupracujete, jednak s intervenčními zařízeními, s policií, státním zastupitelstvím, soud jako právní ochrana dětí, dále je to část pomoci, jako nějaká psychologická pomoc, Bílý kruh bezpečí nebo občanská poradna nebo manželská poradna nebo případně další spolupráce s psychiatry, klinickými psychology, poradenství, psychoterapie.“ (R9)

Odloučení od násilné osoby

Dalším častým způsobem řešení násilného chování v rodině shledávají sociální pracovníci **odloučení ohrožené osoby od agresora**, a to **vykázáním z domácnosti**, nabídkou poskytnutí **krizových bytů** či **předběžným opatřením**. Toto řešení ve svých odpovědích zmiňuje pět z devíti tázaných respondentů:

„násilníka vykázat z té domácnosti, pak je většinou na té matce nebo ženě, jestli ho po té době přijme zpět nebo ne...nebo pokud nemá možnost, aby odešel ten agresor, tak se snažíme to místo nebo byt poskytnout matce a dětem, kdy máme tady místo, město má krizové byty pro tyto příležitosti.“ (R2)

„Tak zpočátku určitě oddělit agresora od oběti...“ (R2)

„...když by tam došlo opravdu k tomu bití, tak vykázat toho člověka pryč nebo odvézt ho někam...a hlavně na to, aby opustili tu domácnost s tím agresorem.“ (R5).

„...odejít z té násilné domácnosti, anebo je popřípadě ten člověk vykázán, pokud to teda jde. Takže klient má ten klid, aby se srovnal se situací.“ (R6)

„Snažíme se jim pomoci, pokud teda mají zájem odejít od agresora, pomáháme jim najít nějaké nové bydlení, buď u rodiny nebo domovy pro matku a dítě a různé jiné tyto organizace.“ (R6)

„... tak se snažíme pomoci těm rodičům, ať většinou odejdou s těma dětma do nějakého bezpečí. Tak většinou chodí do azylových domů.“ (R8)

„...volíme variantu předběžných opatření a děcka odcházejí do těch 24 hodin. Pokud jsou týrané přímo děti, tak jdou okamžitě pryč.“ (R8)

„Minimálně musí být ten institut vykázaní...“ (R9)

„Za prvé oddělit násilníka od toho dítěte, od té oběti. To je to nejpodstatnější.“ (R9)

„Dle § 21a až §21d Zákona o Polici ČR jsou policisté oprávněni rozhodnout o vykázaní ze společného obydlí a o zákazu vstupu tamtéž. Podezřelá osoba může být vykázána i z okolí bytu. Lhůta pro vykázaní činí 10 dnů“. (Novák, 2008, s: 127)

Významným nástrojem, který slouží k zabezpečení ochrany ohrožené osoby, případně nezletilých dětí, lze předběžným opatřením soudu (§76 zákona č. 99/1963, občanského soudního řádu. Poskytuje ohrožené osobě mimo jiné prostor pro podání návrhu na úpravu poměru k nezletilým dětem, na rozvod manželství či návrhy týkající se společného bydlení (Conwayová, 2007, s. 81).

Rodinná terapie

Rodinná terapie je také důležitou intervencí sociálních pracovníků v ohrožených rodinách. Snaží se zlepšovat fungování rodiny budováním vzájemné důvěry (Matoušek a kol., 2010, s. 274-275). Dále se snaží psychologickými metodami navodit v narušené rodině prospěšné změny. Terapeutické působení se zaměřeno na celou rodinu (MPSV, 2012, s. 64).

O podpoře a zachování rodiny jako celku se vyjádřili v rozhovorech tři respondenti:

„...každopádně je to schůzka s celou rodinou, i s násilníkem... „ (R1)

„...posíláme je na rodinné terapie...stejně i toho násilníka...“ (R1)

„...rodinná terapie v případě i s tím agresorem, pokud ta rodina zůstala, nerozpadla se, a zůstali spolu a ten agresor třeba chce na sobě pracovat a chce to změnit, tak i je možnost té rodinné terapie, kdy ta rodina dochází na tu terapii a snaží se tu situaci řešit.“ (R2)

„...pomoc té rodinné terapie, kde jsou všichni ti účastníci, znamená, jak ta oběť, tak i ten agresor, aby v podstatě pochopili oba důsledky toho svého jednání.“ (R2)

„Tak určitě pohovory, pozvat si rodiče, probírat to s nimi, diskutovat.“ (R4: 15 řádek)

6.2.3 Kategorie – Komplikace při řešení

Při řešení domácího násilí dochází k řadě komplikací. Respondenti uvádějí nejčastěji tyto tři: **nedostupnost služeb, závislost oběti na agresorovi a nedostatečný systém zákonů a institucí.**

Nedostupnost služeb

Nedostupnost služeb v okrese Nový Jičín je velkou komplikací, se kterou se pracovníci OSPODu potýkají. Vzhledem k tomu, že se pracovníci často zmiňovali o nedostupnosti služeb intervenčních center a důležitosti jejich pomoci, pokládám tuto kategorii za velmi významnou.

Šest z devíti respondentů uvádí, že v okrese Nový Jičín schází dostatečný počet intervenčních center, jako například Bílý kruh bezpečí, sociálně aktivizačních služeb a dalších pomocných středisek.

„...musí všude dojíždět. Ty služby jsou daleko, které potřebují...“ (R1)

„...dostupnost služeb je velice špatná...“ (R1)

„...je málo tady těch středisek a pomocných služeb...“ (R4)

„...intervenční centra s nějakými těmi odborníky, aby ty služby byly více rozšířené.“ (R4)

„...je tady špatná ta dostupnost, takže ta Ostrava je pro ně opravdu daleko...“ (R5)

„...nemáme žádnou SASKU, takže to by hodně pokrylo...“ (R5)

„Já si myslím, že tady je strašně málo organizací, kde by se mohli obrátit. Třeba to sociální bydlení, které si myslím, že by se mělo zavést, ale bylo by fajn...“ (R7)

„...tady je strašně málo institucí či nějakých pomoci, kam se můžu zde obrátit. U nás snad jen ten psycholog. Takže dostupnost služeb je strašně malá a hlavně to nejsou služby přímo pro oběti domácího násilí...“ (R7)

„...problém třeba v nedostatku služeb a péče...“ (R9)

Je potřeba zmínit, že i když je služba v místě bydliště nedostupná, oběť si může patřičnou pomoc vyhledat ve vzdálenějších městech, avšak pro osoby pocházejících ze sociálně slabších poměrů, je tato varianta téměř nemožná.

„...Já bych uvítala, kdyby tady byla nějaká pobočka intervenčního centra, dostupnost. To je v podstatě takový znalec tohoto, je to Bílý kruh bezpečí a Ostrava je moc daleko...jako pro nás je to tak daleko, že ta služba jakoby neexistuje...jako, myslím, pro klienty. Jako já tam jsem schopná dojet, emailem komunikovat, mě to stačí, ale pro tu oběť to nestačí. Ona mi tam nedojede... (R8)

Intervenční centra poskytují záchrannou síť ohroženým osobám v případech domácího násilí. Jsou sociální službou vymezenou zákonem č. 108/2006 Sb. (§ 60), o sociálních službách. Řadí se do skupiny krizových služeb. Pomoc intervenčních center spočívá zajišťování osobních záležitostí, sepisování a podávání právních návrhů, vedou klienta k aktivizaci a přebírání odpovědnosti v řešení svých problémů (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 143-148).

Závislost oběti na agresorovi

Důvodem, proč oběť setrvává s agresorem a neustále se k němu vrací, bývá často **strach a nejistá budoucnost**. Tyto odpovědi vyplynuly z pokládané otázky: *V čem vidíte neefektivnost pomoci ohroženým osobám?* K tématu se vyjádřilo sedm dotazovaných:

„...vidím tu neefektivnost v tom, že ve většině případů ta oběť prostě nevydrží a k agresorovi se vrací nebo s ním obnoví soužití a tím pádem je to zase v podstatě na začátku...“ (R2)

„Tak je to hlavně ten strach, strach i vůbec si to v některých případech i přiznat, strach z té reakce těch dotyčných, strach o to, co se bude dít dál, strach o děti, pokud jde o matku

nebo o týraného otce. Je to asi o tom strachu, že neví, kde budou, jsou finančně závislí i s bydlením.“ (R3)

„...je problém v tom bydlení, protože nemáme možnost tu matku někde nastěhovat na dobu, než se ta situace vyřeší a než si najde třeba další bydlení.“ (R5)

„...největší problém je to, že ta oběť nemá sílu odejít od toho agresora... ty ekonomické věci kolem dokola nebo prostě nějaký pocit, že s tím člověkem musí zůstat. Tak spíš opravdu to, že nedokáže odejít a vrací se k němu neustále.“ (R6)

„Myslím si, že ta hlavní role je, jestli ten člověk se toho druhého bojí nebo ne...“ (R7)

Ohrožená osoba je často materiálně, finančně i emocionálně závislá, má obavy z rozpadu rodiny (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2010, s. 233).

O ekonomické závislosti na násilníkovi se zmiňuje respondent č. 8.:

„Strašný problém jsou ty prachy. Protože oni mají problém sehnat větší obnos peněz – kauce na byty, tzn. průměrně nějakých 20.000 na to, aby měla kde jít, jo, teďka ty děcka musí z něčeho žít, sebe, teďka musí kolikrát znovu vyřizovat dávky... Ona nemá prostředky a hlavně to závisí na financích.“ (R8)

Pro ohroženou osobu je velmi důležitá **velká míra pochopení**. Oběti potřebují pomoc při obnově sebedůvěry a také praktické rady týkající se zajištění základních potřeb (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 156).

„...ona je závislá na tom týrajícím. A to nikdo tomu nerozumí, a proto si Ti lidi myslí, že ten člověk..., že ona je hloupá, ona je blbá, vrací se k němu, dobře jí tak. To slyším běžně. Fakt je pak problém dostat tu oběť do běžného života. Ten člověk je pak naprosto roztrhaný, duševně poškozený, oni mají problém stát na vlastních nohách, oni si nevěří, vůbec neví, co mají dělat, jsou bez peněz. (R8)

Nedostatečný systém zákonů a institucí

Dle šesti dotazovaných neefektivnost zákonů spočívá například v tom, že oběti nejsou plně chráněny před násilnou osobou. Špatně funguje například systém **dávek státní sociální podpory**, který nedokáže reagovat na okamžitou změnu (R8) či není zajištěna dostatečná ochrana ohrožené osoby v **zákazu navazování kontaktu** (R8):

„Celkově víme, že všechno dlouho trvá, ale to je prostě ve všech oblastech.“ (R2)

„...Policie je okleštěná zákony...“ (R3)

„...u sociálních služeb chybí takového ošetření u více cílových skupin. Nikde jsem v zákoně o sociálních službách nenašla, že je tam třeba služba přímo směřována k osobám s domácím násilím. Je to pořád jen na úrovni klasického poradenství. A nikde není dané, že ten člověk musí. Pokud to nemáte nařízené soudem, tak toho člověka nedonutíte.“ (R7)

„...Strašně neefektivní je třeba systém dávek pro mámy na mateřské, tak systém je nastaven tak, že dávky státní sociální podpory jsou schopné reagovat za změnu v podstatě po 3 měsících. A na rozdíl od dávek hmotné nouze, které mají správní uvážení a mohou situaci posoudit jako akutní, tak státní sociální podpora to neposoudí a jestliže se mi otec nepodepíše pod to...“ (R8)

„Dávky jsou velmi nepružné i policajti nejsou ochotni nařizovat vykázaní...“ (R8)

„...co se týče dávek, tak je to velmi nedostatečná...“ (R8)

„Oběť domácího násilí mi utíká z domu, protože zákon není schopen jí nějak ochránit, s tím, že násilník má vyhoštění na 10 dní a ona pak třeba prodlouží za sebe, tak soud vykáže na dalšího půl roku a ten násilník, tomu je to celkem jedno.... V tom zákazu by třeba měl být i zákaz v kontaktu, on by jí neměl vůbec kontaktovat, psát, smsky posílat, telefonovat, jenomže, to se běžně děje, to nikdo neumí zastavit...“ (R8)

„Je to o té nepružnosti těch lidí v systému...“ (R8)

„Vidím neefektivnost v pevných vazbách těch institucí, počínaje ministerstvem, myslím si, že bychom měli mít tu multidisciplinární spolupráci, jak v rovině trestních řízení, tak rezort dalších ministerstev školství, zdravotnictví a pak takové ty další instituty a organizace, které jsou pro nás klíčové, každý má takové ty tendence řešit tu svoji oblast, jakoby hrabat na svém písečku, co si myslím, že není úplně dobře a skutečně nám to pak snižuje tu efektivitu té pomoci.“ (R9)

„... v resortu té klinické péče, je to někde u ledu zejména, pokud se bavíme o ambulancích, ať už klinických psychologů či dětských psychologů, tak dítě dneska dostat k psychologovi je oříšek...“ (R9)

„...otázka alkoholové léčby, tak Opava je dost přeplněná, Olomouc také to stejné – to je otázka řešení třeba těch alkoholových závislostí, záleží na případě....“ (R9)

„Legislativa není dostatečná si myslím, že tam je spousta faktorů, otázka třeba pěstounské péče, spolupráce pěstounů a další. Otázka při soudním řízení, otázka časnosti, máme tam takovou formulku, jak trestat dle zákona, které se mají bez zbytečných průtahů řešit, jenomže docela na houby, protože oni u soudu docela nestíhají. Jsou to otázky péče nebo úpravy výchovy, otázka asistovaného styku a tak.“ (R9)

I když zákon umožňuje vykázení agresora z bytu, dva respondenti uvádějí, že policie nevyhodnotí situaci natolik závažnou:

„Dávky jsou velmi nepružné i policajti nejsou ochotni nařizovat vykázení...“ (R8)

„...kdyby byl více zaveden ten institut vykázení, kdyby ta Policie to možná používala víc...“ (R5)

Vykázení je preventivním opatřením, které chrání ohrožené osoby. Je ukládáno i bez ohledu na trestněprávní kvalifikaci násilného jednání. Toto jednání může být vyšetřováno v rámci trestního řízení. Pokud nedosáhne intenzity trestného činu, provádí se na úrovni přestupkového řízení na návrh ohrožené osoby (§ 49 zákona č. 200/1999 Sb. o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů).

6.2.4 Kategorie – Pomáhající organizace

K dané otázce se vyjádřili všichni z dotazovaných respondentů. Shodují se, že nejčastějšími subjekty, se kterými sociální pracovníci spolupracují při řešení případů domácího násilí, jsou **psychologové** nebo organizace, které zajišťují psychologickou pomoc, **intervenční centra** a **policie**.

Psychologická pomoc

Sedm respondentů považuje za nutnou spolupráci s psychology, a často na ně své klienty odkazuje.

„...individuální psychologové, kteří nabízejí své služby, tak, z těch organizací, spolupracujeme s Centrem psychologické pomoci v Novém Jičíně....“ (R2)

„... psychologická centra, psychologové...“ (R3)

„...nějaká mediace. Nebo manželům nabízíme ty rodinné poradny.“ (R4)

„Centrum psychologické pomoci, tam jsou psychologové...“ (R6)

„...já jsem spíše nabízela tu psychologickou pomoc tady v rámci nemocnice.“ (R7)

„...psychologové, psychologická pomoc, poradny, tak lze v podstatě zapojit kohokoliv.“ (R8)

„...ambulace dětských psychologů a podpora, psychoterapie, poradenství, ambulance psychologů pro oběti...“ (R9)

Spolupráce OSPOD s jinými subjekty (lékaři, zdravotnickými zařízeními, školami, psychology, apod.) a nestátními organizacemi vede **k podpoře (sanaci) ohrožených rodin**. Podporuje tzv. systém včasné intervence, který má za cíl nastavit efektivní spolupráci mezi institucemi, do jejichž působnosti spadá péče o ohrožené děti a jejich rodiny (Matoušek, Pazlarová, 2016, s. 55).

Intervenční centra

Ve svých odpovědích čtyři z devíti respondentů podotýká důležitost spolupráce s intervenčními centry. Konkrétně s ostravským Bílým kruhem bezpečí a sdružením ROSOU.

„... pokud jde o to násilí na ženách, nebo na ... ne na dětech, tak je to sdružení Rosa... je to spíš formou předání kontaktu a spolupráce je pak už těch klientů s nimi.“ (R2)

„Bílý kruh bezpečí, takže tam ta intervence....“ (R5)

„Bílý kruh bezpečí, intervenční centra pro ty násilné osoby a oběti...“ (R8)

Intervenční centra tvoří záchrannou síť v problematice domácího násilí. Poskytují ohroženým osobám psychologickou, sociální, právní a emocionální pomoc, zprostředkovávají také následnou pomoc například ve formě zajištění ubytování (§60a zákona č. 108/2006 Sb.).

Policie

První instance, která zasahuje do procesu řešení násilí v rodině, je Policie. O policii, jako o spolupracující instituci hovoří sedm z devíti dotazovaných.

„... je to policie... v té první řadě je tam ta policie.“ (R3)

- „...spíše to řešíme ve spolupráci s policií.“ (R4)
- „Policie... policie toho násilníka vykáže...“ (R5)
- „Pomoc policie tam hlavně figuruje ze začátku...“ (R7)
- „Policie samozřejmě...“ (R8)
- „...policie to je jasné, to jsou ty orgány v trestním řízení.“ (R9)

Další možnosti pomoci

Dále se respondenti zmiňovali o spolupráci s dětskými lékaři, pěstouny, soudy, státními zastupitelstvy, azylovými domy, sociálně aktivizačními službami.

- „...instituce, jako jsou psychiatři, policie, lékaři...se všemi institucemi...“ (R1: 105 řádek)
- „...dětské lékaři, kteří spadají tady pod nás...“ (R6)
- „spolupráce s dětskými domovy, s pěstouny.“ (R9)
- „pěstouni, soudy, státní zastupitelství, takové ty, co se hodně pohybují v tom soudnictví a v tom trestu. Dále pak azylové domy a potom takové ty různé sociálně aktivizační služby...“ (R8)

6.2.5 Kategorie – Potřebné změny

Každý dotazovaný pocítuje potřebu změny v oblasti práce s rodinami zasaženými domácím násilím. Z rozhovorů vyplývají tři hlavní oblasti, ve kterých by respondenti uvítali podporu a to ve smyslu **zapojení širší rodiny**, větší **dostupnost služeb** v regionu Nový Jičín a lepší **spolupráci zainteresovaných institucí**.

Zapojení širší rodiny

Za významné pokládají čtyři sociální pracovníci **zapojení širší rodiny**.

- „...tak určitě by tam pomohla ta rodina, kdyby teda širší rodina, protože když je dítě třeba teda fyzicky trestáno tak by se mohlo z rodiny odebrat a dát širší rodině, třeba tetě, na nějakou dobu a pak se to v rodině uklidní...“ (R1)
- „...širší rodina to je na prvním místě...“ (R1)
- „Tak určitě spolupráci s rodinnými příslušníky. Je to vždycky dobré, pokud je ten problém brán i s více stran. Ta rodina, pokud nám může poskytnout tu pomoc, tak je to

vždycky lépe, když ten člověk je s rodinou, s lidmi, které zná, pokud jsou toho schopni, mají k tomu podmínky a můžou mu pomoci, tak je to vždycky asi lepší než když se musí obracet na cizí lidi.“ (R3)

„Já si myslím, že tam je podstatná ta rodina...“ (R8)

„V těchto případech by byl dobrý institut rodinných konferencí...“ (R2)

Vhodným nástrojem pro zapojení širší rodiny může být například institut rodinných konferencí. Jedná setkání rodin a osob, které se pohybují v blízkosti rodiny, například o sousedy, přátele či rodinné příbuzné. Cílem rodinných konferencí je nalézt řešení problému, zajistit bezpečí a ochranu dítěte a zároveň posílit kompetence rodiny jako celku i jejich jednotlivých členů (Dunovská, 2015).

Dostupnost služeb

Značnou nevýhodou, kterou sociální pracovníci vnímají, je malá dostupnost potřebných služeb (intervenční centra, psychologické a psychiatrické ambulance, rodinné poradny). Z tohoto důvodu se snižuje efektivita řešení problémů domácího násilí. Čtyři z devíti respondentů shledávají jako velmi potřebné rozšířit dané služby v celém regionu Nový Jičín.

„...ty intervenční centra s nějakými těmi odborníky, aby ty služby byly více rozšířené.“ (R4)

„...dostupnost služeb je strašně malá a hlavně to nejsou služby přímo pro oběti domácího násilí...“ (R7)

„Já bych uvítala, kdyby tady byla nějaká pobočka intervenčního centra, dostupnost.“ (R8)

„...u nás hodně chybí pomoc násilníkům, pracovat na to téma, to vůbec tady není.“ (R8)

„Já bych právě nejvíc...rozvinul...samozřejmě otázku dostupnosti nějakých těch služeb.“ (R9)

Spolupráce institucí

Z celkového počtu devíti respondentů pokládají čtyři za důležité, zvýšit spolupráci mezi jednotlivými institucemi. Především s policií.

„...lepší spolupráce s policií, ať už ve smyslu vzájemné informovanosti, dohodnout se na určitých postupech.“ (R3)

„...takovou tu spolupráci s policií, lékaři... od všeho kousek, z každé té instituce, možná i z naší strany....“ (R5)

„Já bych právě nejvíc rozvinul tu multidisciplinární spolupráci...“ (R9)

6.3 Shrnutí výsledků

V této podkapitole odpovím na výzkumné otázky, které jsem si kladla na začátku této práce. Hlavním cílem mého výzkumu **bylo zjistit a popsat sociální práci s rodinou a dítětem s výskytem domácího násilí a zjistit možnosti efektivní pomoci**. Výzkumné šetření bylo zaměřeno na vybrané sociální pracovníky, kteří se zabývají řešením případů domácího násilí v okrese Nový Jičín. Výzkumu se účastnilo celkem devět respondentů z řad zaměstnanců i vedoucích oddělení. Během výzkumného šetření byly zodpovězeny tyto dílčí otázky:

1) Jaké formy případů domácího násilí pokládají sociální pracovníci za nejčastější?

Z výzkumného šetření vyplynulo, že se sociální pracovníci nejčastěji setkávají s fyzickou formou týrání. Uváděli, že je jasně rozpoznatelná, ale na druhou stranu podotýkali, že je často provázaná s psychickou formou. Respondenti dále konstatovali, že psychická forma je špatně prokazatelná, neboť většina ohrožených osob ji nepřizná.

2) Jaké způsoby řešení případů domácího násilí sociální pracovníci uplatňují?

Jak uváděli respondenti, nejčastějším způsobem pomoci ohroženým osobám, byla provázanost institucí v rámci multidisciplinární spolupráce, na které se shodovali téměř všichni respondenti. Za prvotní intervenci sociální pracovníci považovali odloučení oběti od násilné osoby. Tento krok vnímali jako efektivní z důvodu zklidnění situace a časového prostoru pro ohroženou osobu. Poskytuje oběti možnost podniknout jednotlivé kroky, využít psychologickou pomoc či zjistit, za pomoci sociálních pracovníků, jaké se jí nabízejí možnosti. Za přínosnou pokládali dotazování také rodinnou terapii, a to z důvodu zachování rodiny jako celku. Předpokladem je ovšem dobrovolnost klienta.

3) Jaký nejčastější problém považují sociální pracovníci při řešení případů domácího násilí v rodině?

Při řešení krizových situací mohou nastat určité komplikace. Dotazovaní respondenti se v praxi setkávali s problémy, mezi které se zejména řadila značná nedostupnost služeb v okrese Nový Jičín. Tyto služby vnímali sociální pracovníci jako velmi potřebné pro efektivní řešení jednotlivých případů spojených s násilným chováním. Jednalo se zejména o nedostatek intervenčních center, konkrétně nejčastěji o Bílý kruh bezpečí. Poboček obdobného typu sociálních služeb je velmi málo, nejsou terénní a nacházejí se nejbližší v Ostravě. Pro mnoho klientů je tato služba z různých důvodů (například z ekonomických, sociálních) nedosažitelná. Další podstatnou komplikací shledávali respondenti závislost oběti na agresorovi. V rozhovorech zmiňovali, že ohrožená osoba je materiálně, finančně i emocionálně závislá, má obavy z rozpadu rodiny a nejisté budoucnosti. Jedna z dotazovaných respondentek uvedla, že podstatným aspektem je především velká míra pochopení, a to jak ze strany společnosti, tak ze strany pomáhajících odborníků. Respondenti také zmínili, že neschopnost efektivního řešení případů domácího násilí souvisí s nedostatečným systémem zákonů a institucí. Například systém dávek státní sociální podpory, který nedokáže okamžitě reagovat na akutní potřeby ohrožené osoby.

4) S jakými organizacemi či institucemi sociální pracovníci nejčastěji spolupracují?

Dle názorů respondentů patřili k nejčastějším subjektům pomoci organizace, které poskytují psychologickou pomoc. Ohrožené osoby taktéž ve velké míře využívají sociální služby - intervenční centra. K první instanci, která zasahuje do řešení případů domácího násilí, a se kterou často spolupracují, shledávali sociální pracovníci policii.

5) Jakou podporu by sociální pracovníci potřebovali při řešení případů domácího násilí v rodině?

Jak uváděli sociální pracovníci, k účinnějšímu řešení násilí v rodinách by přispělo, kdyby instituce lépe spolupracovaly, služby byly více dostupné a širší rodina se více angažovala, například v účasti na rodinných konferencích.

Na závěr lze konstatovat, že možnosti pomoci při řešení případů domácího násilí jsou v okrese Nový Jičín poměrně omezené.

ZÁVĚR

Problematika domácího násilí je v současné společnosti aktuálním a častým tématem, které souvisí s ochranou lidských práv zakotvených v listině základních práv a svobod. Dochází k němu z mocenských pohnutek s cílem ovládnout druhého. Domácí násilí tedy znehodnocuje rodinu, ničí základní lidské hodnoty a znevažuje základní lidská práva. Má významný dopad na výchovu dětí a jejich další vývoj (Voňková, Spoustová, 2008, s. 22).

Předkládaná diplomová práce pojednávala o sociální práci pracovníků OSPOD ve vybraných městských úřadech v okrese Nový Jičín.

Hlavním cílem mé diplomové práce bylo popsat sociální práci pracovníků OSPOD, kteří se zabývají řešením případů domácího násilí v rodině. V rámci výzkumného šetření bylo cílem popsat sociální práci, výskyt domácího násilí v okrese Nový Jičín a zjistit možnosti efektivní pomoci ze strany sociálních pracovníků při práci s dítětem a rodinou ohroženou domácím násilím.

V teoretické části byly vymezeny základní pojmy, jako je rodina, mnohoproblémová rodina a sociální práce ve vztahu k rodině. Dále bylo charakterizováno domácí násilí v rodině a jeho dopady na dítě. Následně byl představen Orgán sociálně-právní ochrany dětí, jeho činnost a kompetence, které sociální pracovník při řešení případů spojených s domácím násilím využívá. V této souvislosti byly v poslední kapitole vymezeny možnosti pomoci dítěti a rodině (obětem) z pohledu pomoci právní, sociální a pomoci orgánů OSPOD.

Empirická část obsahovala realizované výzkumné šetření, ve kterém byly informace zjišťovány prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů se sociálními pracovníky. Jako metodu vyhodnocování získaných informací jsem zvolila metodu vytváření trsů, kde na základě společných překryvů a podobností jsem vytvořila jednotlivé kategorie. V závěrečné části jsem prezentovala analýzu a interpretaci zjištěných výsledků výzkumu, které jsem následně shrnula formou odpovědí na jednotlivé výzkumné otázky.

Domnívám se, že cíl, který jsem si pro svou diplomovou práci stanovila, se mi podařilo naplnit. Výsledky výzkumného šetření poslouží jako zpětná vazba sociálním pracovníkům OSPODu, kteří se výzkumného šetření účastnili, dále Orgánům OSPOD, zainteresovaným institucím a organizacím v okrese Nový Jičín.

BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM

DAVIDOVÁ, Kristýna. 2017. Sociální práce pracovníků OSPOD a možnosti pomoci dítěti v rodině ohrožené domácím násilím. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého.

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá problematikou řešení případů domácího násilí v rodině z pohledu sociální práce pracovníků OSPOD. V teoretické části je popsána rodina, domácí násilí v rodině, sociálně-právní ochrana dětí a možnosti pomoci dítěti a rodině ohrožené domácím násilím. Empirická část předkládá kvalitativní výzkumné šetření, které je založeno na polostrukturovaných rozhovorech a metodě vytváření trsů. Hlavní výzkumnou otázkou zjišťuji možnosti efektivní pomoci sociálních pracovníků při práci s dítětem a rodinou ohroženou domácím násilím.

Klíčová slova

Rodina, domácí násilí, sociální práce, sociálně-právní ochrana dětí, sociální pracovník OSPOD

ANNOTATION

This thesis refers to the question of solving domestic violence from the perspective of social workers (OSPOD). The theoretical part describes a family, family violence, social-law protection and possibilities of helping the vulnerable children and their families. The empirical part presents qualitative research based on semi-structured interviews and a cluster method. The main research question deal with the possibilities of effective assistance of social workers during work with children and families at risk of domestic violence.

Keywords

Family, domestic violence, social work, social and legal protection of children, OSPOD social worker

SEZNAM TABULEK

Tab. 1 – Soubor respondentů

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1 Kategorie- Nejčastější formy domácího násilí

Obr. 2 Kategorie- Způsoby řešení

Obr. 3 Kategorie- Komplikace při řešení

Obr. 4 Kategorie- Pomáhající organizace

Obr. 5 Kategorie- Potřebné změny

Seznam použité literatury a odborných zdrojů

ACORUS (2011): Kdo může být obětí domácího násilí. [on-line]. Dostupné dne 15. 09. 2016 z <http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html>

Asociace pracovníků intervenčních center ČR (2015): Výroční zpráva [online]. Dostupné 25. 10. 2016 z <http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD-zpr%C3%A1va-2015.pdf>

BAŠTECKÁ, Bohumila (ed.). *Psychologická encyklopedie: aplikovaná psychologie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-470-0.

BEDNÁŘOVÁ, Zdena a kol. 2006. *Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovníce a pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí*. MŠMT. ISBN 80-8678-50-3.

BEDNÁŘOVÁ, Zdena. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, c2009. ISBN 978-80-254-5422-0.

BECHYŇOVÁ, Věra, KONVIČKOVÁ Marta. *Sanace rodiny: sociální práce s dysfunkčními rodinami*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 152. ISBN 978-80-7367-392-5.

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ (2007): Intervenční centra [on-line]. Dostupné 30. 10. 2016 z <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/domaci-nasili/intervencni-centra/>

BUSKOTTE, Andrea. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Brno: Computer Press, 2008. 176 s. ISBN 978-80-251-1786-6.

CONWAY, Helen L. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. Praha: Albatros, 2007. Albatros Plus. ISBN 978-80-00-01550-7.

CRESSWELL in HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-736-7040-2.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008. 160 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila a VITOUŠOVÁ, Petra. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. 192 s. ISBN 978-80-247-2014-2.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0139-7.

DONA linka (2012): Metoda SARA DN [on-line]. Dostupné dne 10.10.2016 z <http://www.donalinka.cz/nova-praxe/metoda-sara-dn/>

DONA linka (2012): Expertní skupina Aliance proti domácímu násilí. (nedatováno): *Základní informace* [on-line]. Dostupné dne 21.10.2016 z <http://www.donalinka.cz/domaci-nasili/zakladni-informace/>

DUNOVSKÁ, Kateřina. AMALTHEA O.S. *Metodika rodinných konferencí: Rodina je odborníkem na svůj život, je na čase ji přizvat.* [online]. 2. vydání. Chrudim: Amalthea o. s., 2015 [cit. 2017-02-25]. Dostupné z <http://www.amalthea.cz/data/File/metodiky%20ke%20stazeni/odborn%C3%A9%20metodiky/Rodinn%C3%A9%20konference/metodika-rodinnych-konferenci-2015.pdf>

DUNOVSKÝ, Jiří. *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum, 1986, 139 s. ISBN neuvedeno.

FISCHER, Slavomil a ŠKODA, Jiří. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada, 2009. 218 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2781-3.

GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.

HARTL, Pavel a HARTLOVÁ, Helena. *Velký psychologický slovník*. Ilustroval Karel NEPRAŠ. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-686-5.

HECHTOVÁ, Alena (2016): Domácí násilí může mít na dítě horší vliv, než válečný konflikt [on-line]. Dostupné 20. 10. 2016 z <http://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/-domaci-nasili-muze-mit-na-dite-horsi-vliv-nez-valecny-konflikt-180.html>

HRUBEŠ, Jan (2014): *Práce s rodinami v sociálně vyloučených lokalitách Metodika* [on-line]. Dostupné dne 20.10.2016 z <http://www.socialni-zaclenovani.cz/dokumenty/metodiky-a-manualy-dobrych-praxi-asz-2014>.

JANDOUREK, Jan. *Úvod do sociologie*. Praha: Portál, 2003, 232 s. ISBN 80-7178-749-3.

KLAPILOVÁ, Světlá. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci, 1996, 63 s. ISBN 80-706-7669-8.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, ŽATECKÁ, Eva, DÁVID, Radovan, KORNEL Martin. *Právo proti domácímu násilí*. V Praze: C.H.Beck, 2011. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-381-3.

KOORDONA (2007): Druhy domácího násilí. [on-line]. Dostupné dne 8.10.2016 z <http://www.koordona.cz/domaci-nasili/co-je-to-domaci-nasili/3-druhy-domaciho-nasili.html>

LEVOVÁ, J. a kol. *Metodika pro práci s cizinci žijícími v České republice, kteří jsou ohroženi domácím násilím*. Brno: SPONDEA při ČČK Brno, 2010. ISBN 978-80-254-8499-9.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Výbor z díla*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005, 445 s. ISBN 978-802-4610-566.

MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.

MATOUŠEK, Oldřich, KODYMOVÁ, Pavla a KOLÁČKOVÁ, Jana (ed.). *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010, 351s. ISBN 978-80-7367-818-0.

MATOUŠEK, Oldřich a PAZLAROVÁ, Hana. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny: v kontextu plánování péče*. 2., rozš. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0522-7.

MATOUŠEK, Oldřich a PAZLAROVÁ, Hana. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3336-7.

MPSV (2009): Národní akční plán k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti na období 2009 až 2011. [on-line]. Dostupné 16. 10. 2016 z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7440/NAP.pdf>

MPSV (2010): Metodické doporučení MPSV č. 03/2010 k postupu orgánů sociálněprávní ochrany dětí v případech domácího násilí [on-line]. Dostupné dne 30.11.2016 z http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf

MPSV ČR. *Sociálně-právní ochrana dětí v případech rozvodových a rozchodových konfliktů*. 2012. 101 s. ISBN 978-80-7421-048-8.

MPSV. Odbor 21 (2013): Legislativa a systém sociálněprávní ochrany. [on-line]. Dostupné dne 12.11.2016 z <http://www.mpsv.cz/cs/14304>

MVČR (2009): Sběrka zákonů č. 40/2009. Trestní zákoník [on-line]. Dostupné dne 25.10.2016 z <http://www.mvcr.cz/soubor/sb011-09-pdf.aspx>

MVČR. Odbor bezpečnostní politiky a odbor prevence kriminality (2011): Domácí násilí: institut vykázání. [online]. Dostupné dne 01.11.2016 z <http://www.mvcr.cz/clanek/domaci-nasili-institut-vykazani-a-dalsi-informace.aspx>

NEDĚLNÍKOVÁ, Dana. (ed.) (2008): Metodická příručka pro výkon terénní sociální práce. Profesionální dovednosti terénních sociálních pracovníků: sborník studijních textů pro terénní sociální pracovníky. [on-line]. Dostupné dne 19.11.2016 z http://www.mpsv.cz/files/clanky/4031/Metodicka_prirucka_TSP.pdf

NOVÁK, Tomáš. KUDLÁČKOVÁ, Yveta. *Asertivní žena: 3.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada Publishing, 2008. Psychologie pro každého ISBN 978-80-247-2426-3.

PASTOR, Zlatko. *Sexualita ženy*. Praha: Grada Publishing, 2007, 204 s. ISBN 80-247-1989-4.

PEMOVÁ, Terezie a PTÁČEK, Radek. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4317-2.

ROBERTS, Albert R. *Handbook of domestic violence intervention strategies: policies, programs, and legal remedies*. New York: Oxford University Press, c2002, 530 p. ISBN 01-951-5170-4.

ROSA (2013): Sociologická sonda ROSA: Domácí násilí- Statistická data z údajů klientek za rok 2013. [online]. Dostupné dne 10. 09. 2016 z <http://rosa-os.cz/wp-content/uploads/2014/05/statistika-za-2013.pdf>

ROSA (nedatováno): Legislativa v ČR. § 199 Týrání osoby žijící ve společném obydlí [on-line]. Dostupné 20. 09. 2016 z <http://rosa-os.cz/informace-pro-zeny/legislativa-v-cr/>

SKASKOVÁ, Pavla (2012): Syndrom CAN. [on-line]. Dostupné 30. 09. 2016 z [http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/rizikove-chovani-dospelého-k-dítěti/syndrom-can.shtml?utm_source=seznam&utm_medium=cpc&utm_campaign=Sancedetem+\(VS\)+5199437836&utm_content=Syndrom+can](http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/rizikove-chovani-dospelého-k-dítěti/syndrom-can.shtml?utm_source=seznam&utm_medium=cpc&utm_campaign=Sancedetem+(VS)+5199437836&utm_content=Syndrom+can)

SMITH, Segal (2016): Child Abuse and Neglect. [online]. Dostupné dne 30. 09. 2016 z <http://www.helpguide.org/articles/abuse/child-abuse-and-neglect.htm>

SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 2., přeprac. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-250-8.

SOCHŮREK, Jan a SLUKOVÁ, Květuše. *Úvod do viktimologie pro pomáhající profese*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2013. ISBN 978-80-7372-951-6.

STRAUSS, Anselm a CORBINOVÁ Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1. vyd. Boskovice: Albert, 1999. SCAN. ISBN 80-85834-60-X.

ŠEVČÍK, Drahomír a ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krizová intervence pro praxi*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2624-3.

ŠPECIÁNOVÁ, Jitka (2007): Sociálně-právní ochrana dětí. [on-line]. Dostupné dne 14.11.2016 z <http://www.viod.cz/editor/assets/download/SPOD.pdf>

TOMEŠ, Igor. *Sociální správa: úvod do teorie a praxe*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-483-0.

VANÍČKOVÁ, Eva. *Interpersonální násilí na dětech*. Praha: Úřad vlády ČR, 2009. ISBN 978-80-7440-001-8.

PETRUSEK, Miroslav. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. 1627 s. ISBN 80-7184-164-1.

VOŇKOVÁ, Jiřina, HUŇKOVÁ, Markéta. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2004. ISBN 80-239-2106-1.

VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2., přeprac. vyd. Praha: proFem, 2008. ISBN 978-80-903626-7-3.

VRTIŠKOVÁ, Marie. *Teorie a metody sociální práce II*. V Tribunu EU vyd. 1. Brno: Tribun EU, 2010, 189 s. Knihovnicka.cz. ISBN 978-80-7399-228-6.

WAVE (2004): Feminist network promoting human rights of women and children. In: *Away from violence* [online]. [cit. 2016-10-29]. Dostupné dne 29.10.2016 z http://www.wave-network.org/sites/wave.local/files/manual_czech.pdf

WHO (2016): Child maltreatment. [on-line]. Dostupné 28. 09. 2016 z <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs150/en/>

Zákon o rodině. Zákon č. 94/1963 Sb., v účinném znění do 31.12.2013.

Zákon občanský zákoník. Zákon č. 89/2012 Sb., v účinném znění od 01.01.2014.

Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). Zákon č. 218/2003 Sb., v účinném znění od 01.01.2004.

Zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Zákon č. 135/2006 Sb., v účinném znění od 01.01.2007

Zákon o Policii České republiky. Zákon č. 273/2008 Sb., v účinném znění od 01.01.2009.

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Zákon č. 359/1999 Sb., v účinném znění od 1.4.2000.

Zákon o sociálních službách. Zákon č. 108/2006 Sb., v účinném znění od 01.01.2007.

Zákon trestní zákoník. Zákon č. 40/2009 Sb., v účinném znění od 01.01.2010.

Ústava České republiky. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., v účinném znění od 01.01.1993.

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1 Informovaný souhlas (potvrzení vedoucího odboru, oddělení)
- Příloha č. 2 Informovaný souhlas (potvrzení sociálního pracovníka)
- Příloha č. 3 Otázky pro sociální pracovníky OSPODu (polostrukturovaný rozhovor)
- Příloha č. 4 Popis kategorie: Nejčastější formy domácího násilí
- Příloha č. 5 Popis kategorie: Způsoby řešení
- Příloha č. 6 Popis kategorie: Komplikace při řešení
- Příloha č. 7 Popis kategorie: Pomáhající organizace
- Příloha č. 8 Popis kategorie: Potřebné změny

Příloha č. 1 Informovaný souhlas (potvrzení vedoucího odboru, oddělení)

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

Charitativní a sociální práce

Informovaný souhlas

sloužící pro účely výzkumu závěrečné diplomové práce

Výzkum probíhá za účelem zpracování empirické části diplomové práce, psané studentkou Kristýnou Davidovou, na téma Sociální práce pracovníků OSPOD a možnosti pomoci dítěti v rodině ohrožené domácím násilím. Tato práce je vedena katedrou Křesťanské sociální práce Cyrilometodějské fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Já, níže podepsaný/á souhlasím s provedením rozhovorů sociálních pracovníků na odboru....., a to v rámci výzkumného šetření. Získané informace budou sloužit pouze pro účely zpracování empirické části diplomové práce výše jmenované studentky, se zajištěním anonymity a ochrany osobních údajů dle zákona č.101/2000 Sb.

V dne.....

.....

podpis vedoucího odboru MěÚ

Příloha č. 2 Informovaný souhlas (potvrzení sociálního pracovníka)

Informovaný souhlas

sloužící pro účely výzkumu závěrečné diplomové práce

Výzkum probíhá za účelem zpracování empirické části diplomové práce, psané studentkou Kristýnou Davidovou, na téma Sociální práce pracovníků OSPOD a možnosti pomoci dítěti v rodině ohrožené domácím násilím. Tato práce je vedena katedrou Křesťanské sociální práce Cyrilometodějské fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Já, níže podepsaný/á souhlasím, dle zákona č.101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, s uvedením a zpracováním informací, které jsem poskytl/a v rozhovoru s výše uvedenou studentkou. Uvedené informace jsou poskytnuty zcela dobrovolně a budou využity pouze pro účely diplomové práce se zajištěním anonymity.

V dne.....

.....

podpis účastníka výzkumu

Příloha č. 3 Otázky pro sociální pracovníky OSPODu (polostrukturovaný rozhovor)

**Otázky pro sociální pracovníky OSPODu
(polostrukturovaný rozhovor)**

Téma diplomové práce: Sociální práce pracovníků OSPOD a možnosti pomoci dítěti v rodině ohrožené domácím násilím

Cílová skupina: Sociální pracovníci OSPODu v okrese Nový Jičín

Hlavní výzkumná otázka:

Jaké jsou možnosti pomoci sociálních pracovníků při práci s rodinou a dítětem s výskytem domácího násilí a důvody obtížnosti pomoci?

Díličí výzkumné otázky:

- 1. Jaké formy případů domácího násilí pokládají sociální pracovníci za nejčastější? (fyzické, psychické, sexuální, sociální, ekonomické)**
- 2. Jaké způsoby řešení případů domácího násilí sociální pracovníci uplatňují?**
- 3. Jaký nejčastější problém považují sociální pracovníci při řešení případů domácího násilí v rodině?**
- 4. S jakými organizacemi či institucemi sociální pracovníci nejčastěji spolupracují?**
- 5. Jakou podporu by sociální pracovníci potřebovali při řešení případů domácího násilí v rodině?**

Rozhovor se sociálním pracovníkem, který řeší problematiku ohrožených osob domácího násilí:

Úvod

- Ráda bych Vás poprosila o krátké představení.
- Jaká je Vaše věková kategorie? (viz tabulka).
- Jakou máte praxi v oblasti řešení případů domácího násilí?

1. Jaké formy případů domácího násilí pokládají sociální pracovníci za nejčastější? (fyzické, psychické, sexuální, sociální, ekonomické)

- S jakými formami domácího násilí jste se v praxi setkali?
- Jaké formy domácího násilí byly nejčastější?
- Které formy pokládáte Vy osobně za nejzávažnější a proč?

2. Jaké způsoby řešení případů domácího násilí sociální pracovníci uplatňují?

- Jaké způsoby pomoci uplatňujete při řešení domácího násilí v rodině?
- Jak vnímají způsoby pomoci klienti?

3. Jaký nejčastější problém považují sociální pracovníci při řešení případů domácího násilí v rodině?

- V čem vidíte neefektivnost pomoci ohroženým osobám? (Zda z hlediska legislativních nedostatků, strachu a nedůvěry ohrožené osoby, špatného zdravotního stavu dítěte či oběti...)
- Jaké shledáváte nedostatky v současném systému?
- Je platná legislativa dostatečná?
- Jak pohlížíte na spolupráci s policií?
- Je podle Vás dostačující?
- Jak vnímáte spolupráci s intervenčními centry?

4. S jakými organizacemi či institucemi sociální pracovníci nejčastěji spolupracují?

- S kým nejčastěji spolupracujete? A proč?

5. Jakou podporu by sociální pracovníci potřebovali při řešení případů domácího násilí v rodině?

- Jakou podporu spolupráce či pomoci při řešení DN byste uvítali? (vyšší četnost supervizí, lepší spolupráce s intervenčními centry, policií a dalšími složkami – psycholog, lékař, rodina – větší pomoc a spolupráce s rodinnými příslušníky apod.)
- Jaká pomoc se Vám v případech domácího násilí v rodině jeví jako neefektivnější? A proč?

Příloha č. 4 Popis kategorie: Nejčastější formy domácího násilí

Kategorie	Popis kategorie (pomocí získaných poznatků z polostrukturovaných rozhovorů)
Nejčastější formy domácího násilí	<p>„...psychické násilí, to je nejčastější, protože není vidět a těžce se prokazuje a násilník to ví.“ (R1: 36-37 řádek)</p> <p>„Takže nejčastěji to bylo fyzické napadání matky v rodině, to znamená týrání té ženy ze strany manžela.“ (R2:16-17 řádek)</p> <p>„Nejčastěji to bylo psychické týrání.“ (R3: 11 řádek)</p> <p>„Nejčastěji to bylo asi psychické násilí a i fyzické. A z nich spíše převládá to psychické.“ (R4: 10 řádek)</p> <p>„Ty fyzické.“ (R5: 12 řádek)</p> <p>„...tak nejčastěji ty fyzické, a nebo i psychické. To jsou ty nejčastější. Ano, fyzické i psychické.“ (R6: 11, 13 řádek)</p> <p>R7 – neodpověděl z důvodu malé praxe</p> <p>„Nejčastěji vždycky fyzické, protože to psychické, o tom se málokdy dozvíme.“ (R8: 17 řádek)</p> <p>„Nejčastěji bude ta psychická a dále pak ta fyzická a sexuální.“ (R9: 15 řádek)</p>

(Zdroj: Vlastní konstrukce)

Příloha č. 5 Popis kategorie: Způsoby řešení

Kategorie	Popis kategorie (pomocí získaných poznatků z polostrukturovaných rozhovorů)
Multidisciplinární spolupráce	<p>„...pořádáme případové konference... všichni členové dohromady kde se potkáme a řeší se tam situace včetně škol, včetně vlastně lékařů pokud je to potřeba. Potom se dál spolupracuje s různými psychology, psychiatry... „ (R1: 57-61 řádek)</p> <p>„...tak určitě se nám osvědčila případová konference, kdy se tam sejdeme všechny instituce, dáme si tam cíle na konci, které se potom sledují, jestli se splnily nebo ne, tak v té době se jako třeba fakt snaží ty rodiny na čem se jako domluvíme, protože tam bývá přítomná nejenom škola, jako třídní učitelky, učitelé, popřípadě lékař, popřípadě třeba ze střediska výchovné péče, to tam bývá hodně odborníků, tak to si myslím, že je tak asi nejpřínosnější.“ (R1: 158-162 řádek)</p> <p>„...možnost té případové konference, kdy si stanovíme nějaké cíle.“ (R2: 142-143 řádek)</p> <p>„snažíme se dát nějakou odbornou pomoc. Péči psychologa....“ (R2: 48 řádek)</p> <p>„...obracíme třeba na to psychologické centrum v Novém Jičíně nebo je odkazujeme.....spolupracujeme s policií, spolupracujeme se službami, které to řeší.“ (R3: 36-37 řádek)</p> <p>„...pomoc například v psychologickém centru... podpora poradenství.“ (R3: 26-29 řádek).</p> <p>„Je zde spolupráce s intervenčními centry, psychology, sociálně aktivizačními službami.“ (R9: 53 řádek)</p>

	<p>„...většinou odborná pomoc, spolupráce s námi, tak ta intenzivní práce s rodinou a odkazujeme na Bílý kruh bezpečí...“ (R5: 25-26 řádek)</p> <p>„...nabízíme pomoc odborníkům, nabízíme Bílý kruh bezpečí, kde se specializují na oběti domácího násilí, takže tam je posíláme.“ (R6: 23-24 řádek)</p> <p>„...nabízíme odbornou pomoc psychologa, vyšetření toho dítětem, pomoci tomu dítěti nějakým způsobem řešit tu situaci. Hodně to řešíme s tím Bílým kruhem bezpečí, když už jsme se s tím setkali nebo potom do Nového Jičína do psychologičky nebo i centrum psychologické pomoci v Novém Jičíně.“ (R6:41-44 řádek)</p> <p>„Tak spolupráci policie...intervence se mnou nebo nějaké poradenství...nějaká speciální odborná pomoc psychologa.“ (R7: 25-27 řádek)</p> <p>„Spolupracujeme taky i s policií... domlouváme i na postupech... a navrhujeme pomoc přes ten bílý kruh bezpečí, kde tam je bezva spolupráce...“ (R8: 67-71 řádek).</p> <p>„Tak je to multidisciplinární spolupráce, takže v podstatě spolupracujete, jednak s intervenčními zařízeními, s policií, státním zastupitelstvím, soud jako právní ochrana dětí, dále je to část pomoci, jako nějaká psychologická pomoc, Bílý kruh bezpečí nebo občanská poradna nebo manželská poradna nebo případně další spolupráce s psychiatry, klinickými psychology, poradenství, psychoterapie.“ (R9: 26-30 řádek).</p>
--	---

(Zdroj: Vlastní konstrukce)

Kategorie	Popis kategorie (pomocí získaných poznatků z polostrukturovaných rozhovorů)
Odloučení od násilné osoby	<p>„násilníka vykázat z té domácnosti, pak je většinou na té matce nebo ženě, jestli ho po té době ho přijme zpět nebo ne.“ (R2: 35-36 řádek).</p> <p>„...nebo pokud nemá možnost, aby odešel ten agresor tak se snažíme to místo nebo byt poskytnout matce a dětem, kdy máme tady místo, město má krizové byty pro tyto příležitosti.“ (R2: 37-39 řádek).</p> <p>„Tak zpočátku určitě oddělit agresora od oběti...“ (R2: 142 řádek).</p> <p>„...když by tam došlo opravdu k tomu bití, tak vykázat toho člověka pryč nebo odvézt ho někam....“ (R5:101-102 řádek).</p> <p>„...a hlavně na to, aby opustili tu domácnost s tím agresorem.“ (R5: 27 řádek).</p> <p>„...odejít z té násilné domácnosti, anebo je popřípadě ten člověk vykázán, pokud to teda jde. Takže klient má ten klid, aby se srovnal s touto situací.“ (R6: 90-91 řádek).</p> <p>„Snažíme se jim pomoci, pokud teda mají zájem odejít od agresora, pomáháme jim najít nějaké nové bydlení, buďto u rodiny nebo domovy pro matku a dítě a různé jiné tyto organizace.“ (R6: 26-27 řádek).</p> <p>„... tak se snažíme pomoci těm rodičům, ať většinou odejdou s těma dětma do nějakého bezpečí. Tak většinou chodí do azylových domů.“ (R8: 42-43 řádek).</p> <p>„...volíme variantu předběžných opatření a děcka odcházejí do těch 24 hodin. Pokud jsou týrané přímo děti, tak jdou okamžitě pryč.“ (R8: 47-48 řádek).</p> <p>„Minimálně musí být ten institut vykázání...“ (R9: 43 řádek).</p>

	<p>„Za prvé oddělit násilníka od toho dítěte, od té oběti. To je to nejpodstatnější.“ (R9: 46 řádek).</p>
--	---

(Zdroj: Vlastní konstrukce)

Kategorie	Popis kategorie (pomocí získaných poznatků z polostrukturovaných rozhovorů)
Rodinná terapie	<p>„...každopádně je to schůzka s celou rodinou, i s násilníkem... „ (R1: 57 řádek)</p> <p>„...posíláme je na rodinné terapie...stejně i toho násilníka...“ (R1: 94 řádek).</p> <p>„...rodinná terapie v případě i s tím agresorem, pokud ta rodina zůstala, nerozpadla se, a zůstali spolu a ten agresor třeba chce na sobě pracovat a chce to změnit, tak i je možnost té rodinné terapie, kdy ta rodina dochází na tu terapii a snaží se tu situaci řešit.“ (R2: 61-63 řádek)</p> <p>„...pomoc té rodinné terapie, kde jsou všichni ti účastníci, znamená, jak ta oběť, tak i ten agresor, aby v podstatě pochopili oba důsledky toho svého jednání.“ (R2: 143-144 řádek)</p> <p>„Tak určitě pohovory, pozvat si rodiče, probírat to s nimi, diskutovat.“ (R4: 15 řádek)</p>

(Zdroj: Vlastní konstrukce)

Příloha č. 6 Popis kategorie: Komplikace při řešení

Kategorie	Popis kategorie (pomocí získaných poznatků z polostrukturovaných rozhovorů)
Nedostupnost služeb	<p>„...musí všude dojíždět. Ty služby jsou daleko, které potřebují...“ (R1: 111-112 řádek).</p> <p>„...dostupnost služeb je velice špatná...“ (R1: 116-117 řádek).</p> <p>„...je málo tady těch středisek a pomocných služeb...“ (R4: 47 řádek).</p> <p>„...intervenční centra s nějakými těmi odborníky, aby ty služby byly více rozšířené.“ (R4: 60 řádek).</p> <p>„...je tady špatná ta dostupnost, takže ta Ostrava je pro ně opravdu daleko...“ (R5: 83 řádek)</p> <p>„...nemáme žádnou SASKU, takže to by hodně pokrylo...“ (R5: 88 řádek)</p> <p>„Já si myslím, že tady je strašně málo organizací, kde by se mohli obrátit. Třeba to sociální bydlení, které si myslím, že by se mělo zavést, ale bylo by fajn...“ (R7: 46-47 řádek).</p> <p>„...tady je strašně málo institucí či nějakých pomocí, kam se můžu zde obrátit. U nás snad jen ten psycholog. Takže dostupnost služeb je strašně malá a hlavně to nejsou služby přímo pro oběti domácího násilí...“ (R7: 60-62 řádek)</p> <p>„...Já bych uvítala, kdyby tady byla nějaká pobočka intervenčního centra, dostupnost. To je v podstatě takový znalec tohoto, je to Bílý kruh bezpečí a Ostrava je moc daleko...jako pro nás je to tak daleko, že ta služba jakoby neexistuje...jako, myslím, pro klienty. Jako já tam jsem schopná dojet, emailem komunikovat,</p>

	<p><i>mě to stačí, ale pro tu oběť to nestačí. Ona mi tam nedojede... (R8: 187-191 řádek)</i></p> <p><i>„...problém třeba v nedostatku služeb a péče...“ (R9: 89 řádek).</i></p>
--	--

Kategorie	Popis kategorie (pomocí získaných poznatků z polostrukturovaných rozhovorů)
Závislost na agresorovi	<p><i>„...vidím tu neefektivnost v tom, že ve většině případů ta oběť prostě nevydrží a k agresorovi se vrací nebo s ním obnoví soužití a tím pádem je to zase v podstatě na začátku...“ (R2: 95-96 řádek).</i></p> <p><i>„Tak je to hlavně ten strach, strach i vůbec si to v některých případech i přiznat, strach z té reakce těch dotyčných, strach o to, co se bude dít dál, strach o děti, pokud jde o matku nebo o týraného otce. Je to asi o tom strachu, že neví, kde budou, jsou finančně závislí i s bydlením.“ (R3: 67-70 řádek).</i></p> <p><i>„...je problém v tom bydlení, protože nemáme možnost tu matku někde nastěhovat na dobu, než se ta situace vyřeší a než si najde třeba další bydlení.“ (R5: 64-66 řádek)</i></p> <p><i>„...největší problém je to, že ta oběť nemá sílu odejít od toho agresora... ty ekonomické věci kolem dokola nebo prostě nějaký pocit, že s tím člověkem musí zůstat. Tak spíš opravdu to, že nedokáže odejít a vrací se k němu neustále.“ (R6: 58-60 řádek).</i></p> <p><i>„Myslím si, že ta hlavní role je, jestli ten člověk se toho druhého bojí nebo ne...“ (R7: 49 řádek)</i></p> <p><i>„Strašný problém jsou ty prachy. Protože oni mají problém sehnat větší obnospeněz – kauce na byty, tzn. průměrně nějakých 20.000 na to, aby měla kde jít, jo,</i></p>

	<p><i>ted'ka ty děcka musí z něčeho žít, sebe, ted'ka musí kolikrát znovu vyřizovat dávky... Ona nemá prostředky a hlavně to závisí na financích.“ (R8: 149-155 řádek).</i></p> <p><i>„...ona je závislá na tom týrajícím. A to nikdo tomu nerozumí, a proto si Ti lidi myslí, že ten člověk...že ona je hloupá, ona je blbá, vrací se k němu, dobře jí tak. To slyším běžně. Fakt je pak problém dostat tu oběť do běžného života. Ten člověk je pak naprosto roztrhaný, duševně poškozený, oni mají problém stát na vlastních nohách, oni si nevěří, vůbec neví, co mají dělat, jsou bez peněz. (R8: 145-149 řádek)</i></p>
--	---

Kategorie	Popis kategorie (pomocí získaných poznatků z polostrukturovaných rozhovorů)
Nedostatečný systém zákonů a institucí	<p><i>„Celkově víme, že všechno dlouho trvá, ale to je prostě ve všech oblastech.“ (R2: 108 řádek).</i></p> <p><i>„...Policie je okleštěná zákony...“ (R3: 74 řádek).</i></p> <p><i>„...kdyby byl více zaveden ten institut vykázání, kdyby ta Policie to možná používala víc...“ (R5: 97-98 řádek)</i></p> <p><i>„...u sociálních služeb chybí takového ošetření u více cílových skupin. Nikde jsem v zákoně o sociálních službách nenašla, že je tam třeba služba přímo směřována k osobám s domácím násilím. Je to pořád jen na úrovni klasického poradenství. A nikde není dané, že ten člověk musí. Pokud to nemáte nařízené soudem, tak toho člověka nedonutíte.“ (R7: 54-56 řádek).</i></p> <p><i>„...Strašně neefektivní je třeba systém dávek pro mámy na mateřské, tak systém je nastaven tak, že dávky státní sociální podpory jsou schopné reagovat za změnu v podstatě po 3 měsících. A na rozdíl od dávek hmotné</i></p>

nouze, které mají správně uvážení a mohou situaci posoudit jako akutní, tak státní sociální podpora to neposoudí a jestliže se mi otec nepodepíše pod to... “(R8: 130-133 řádek)

„Dávky jsou velmi nepružné i policajti nejsou ochotni nařizovat vykázání... “ (R8: 156 řádek)

„ ...co se týče dávek, tak je to velmi nedostatečná... “ (R8: 161 řádek)

„Oběť domácího násilí mi utíká z domu, protože zákon není schopen jí nějak ochránit, s tím, že násilník má vyhoštění na 10 dní a ona pak třeba prodlouží za sebe, tak soud vykáže na dalšího půl roku a ten násilník, tomu je to celkem jedno.... V tom zákazu by třeba by měl být i zákaz v kontaktu, on by jí neměl vůbec kontaktovat, psát, smsky posílat, telefonovat, jenomže, to se běžně děje, to nikdo neumí zastavit... “ (R8: 135-139 řádek)

„Je to o té nepružnosti těch lidí v systému... “ (R8: 163 řádek)

„Vidím neefektivnost v pevných vazbách těch institucí, počínaje ministerstvem, myslím si, že bychom měli mít tu multidisciplinární spolupráci, jak v rovině trestních řízení, tak rezort dalších ministerstev školství, zdravotnictví a pak takové ty další instituty a organizace, které jsou pro nás klíčové, každý má takové ty tendence řešit tu svoji oblast, jakoby hrabat na svém písečku, co si myslím, že není úplně dobře a skutečně nám to pak snižuje tu efektivitu té pomoci. “ (R9: 84-88 řádek)

„ ... v resortu té klinické péče, je to někde u ledu zejména, pokud se bavíme o ambulancích, ať už klinických psychologů či dětských psychologů, tak dítě

	<p><i>dneska dostat k psychologovi je oříšek...“ (R9: 90-91 řádek).</i></p> <p><i>„otázka alkoholové léčby, tak Opava je dost přeplnění, Olomouc také to stejné – to je otázka řešení třeba těch alkoholových závislostí, záleží na případu....“ (R9: 97-98 řádek)</i></p> <p><i>„Legislativa není dostatečná si myslím, že tam je spousta faktorů, otázka třeba pěstounské péče, spolupráce pěstounů a další. Otázka při soudním řízení, otázka časnosti, máme tam takovou formulku, jak trestat dle zákona, které se mají bez zbytečných průtahů řešit, jenomže docela na houby, protože oni u soudu docela nestíhají. Jsou to otázky péče nebo úpravy výchovy, otázka asistovaného styku a tak.“ (R9: 100-104 řádek)</i></p>
--	--

Příloha č. 7 Popis kategorie: Pomáhající organizace

Kategorie	Popis kategorie (pomocí získaných poznatků z polostrukturovaných rozhovorů)
Policie	<p>„ je to Policie... “ (R1)</p> <p>„ ... je to Policie... v té první řadě je tam ta Policie. “ (R3: 58-59 řádek).</p> <p>„spíše to řešíme ve spolupráci s policií. “ (R4: 38 řádek)</p> <p>„ Policie... policie toho násilníka vykáže... “ (R5: 51,58 řádek)</p> <p>„ Pomoc policie tam hlavně figuruje ze začátku... “ (R7: 41-42 řádek)</p> <p>„ Policie samozřejmě... “ (R8: 125 řádek)</p> <p>„ ...policie to je jasné, to jsou ty orgány v trestním řízení. “ (R9: 80-81 řádek)</p>

Kategorie	Popis kategorie (pomocí získaných poznatků z polostrukturovaných rozhovorů)
Psychologická pomoc	<p>„ ...individuální psychologové, kteří nabízí své služby, tak, z těch organizací, spolupracujeme s Centrem psychologické pomoci v Novém Jičíně.... “ (R2: 85-86 řádek)</p> <p>„ ... psychologická centra, psychologové... “ (R3: 58 řádek)</p> <p>„nějaká mediace. Nebo manželům nabízíme ty rodinné poradny. “ (R4: 40 řádek)</p> <p>„ Centrum psychologické pomoci, tam jsou psychologové... “ (R6:54 řádek)</p>

	<p>„...já jsem spíše nabízela tu psychologickou pomoc tady v rámci nemocnice.“ (R7: 40-41 řádek)</p> <p>„...psychologové, psychologická pomoc, poradny, tak lze v podstatě zapojit kohokoliv.“ (R8: 128 řádek)</p> <p>„...ambulance dětských psychologů a podpora, psychoterapie, poradenství, ambulance psychologů pro oběti...“ (R9: 77-78 řádek)</p>
--	---

Kategorie	Popis kategorie (pomocí získaných poznatků z polostrukturovaných rozhovorů)
Intervenční centra	<p>„... pokud jde o to násilí na ženách, nebo na ... ne na dětech, tak je to sdružení Rosa... je to spíš formou předání kontaktu a spolupráce je pak už těch klientů s nimi.“ (R2: 90-91 řádek)</p> <p>„Bílý kruh bezpečí, takže tam ta intervence....“ (R5: 51 řádek)</p> <p>„Bílý kruh bezpečí, intervenční centra pro ty násilné osoby a oběti...“ (R8: 125 řádek)</p>

Kategorie	Popis kategorie (pomocí získaných poznatků z polostrukturovaných rozhovorů)
Další možnosti pomoci	<p>„...psychiatři.“ (R3: 58 řádek)</p> <p>„...dětské lékaři, kteří spadají tady pod nás...“ (R6: 55 řádek)</p> <p>„...můžu poskytovat nějaké poradenství...“ OSPOD (R7: 42-43 řádek)</p>

	<p><i>„pěstouni, soudy, státní zastupitelství, takové ty, co se hodně pohybují v tom soudnictví a v tom trestu. Dále pak azylové domy a potom takové ty různé sociálně aktivizační služby...“ (R8: 126-127 řádek)</i></p> <p><i>„...Instituty – krajský úřad, spolupráce s dětskými domovy, s pěstouny.“ (R9: 81-82 řádek)</i></p> <p><i>„Taková ta základní služba, participující všem těm vedoucím organizacím pod ochranou OSPOD našeho zákona o sociálně-právní ochraně dětí....“ (R9: 67-68 řádek)</i></p>
--	---

Příloha č. 8 Popis kategorie: Potřebné změny

R6: neodpověděla

Kategorie	Popis kategorie (pomocí získaných poznatků z polostrukturovaných rozhovorů)
Zapojení širší rodiny	<p>„...tak určitě by tam pomohla ta rodina, kdyby teda širší rodina, protože když je dítě třeba teda fyzicky trestáno tak by se mohlo z rodiny odebrat a dát širší rodině, třeba tetě, na nějakou dobu a pak se to v rodině uklidní...“ (R1: 144-146 řádek)</p> <p>„...širší rodina to je na prvním místě...“ (R1: 148 řádek)</p> <p>„Tak určitě spolupráci s rodinnými příslušníky. Je to vždycky dobré, pokud je ten problém brán i s více stran. Ta rodina, pokud nám může poskytnout tu pomoc, tak je to vždycky lépe, když ten člověk je s rodinou, s lidmi, které zná, pokud jsou toho schopni, mají k tomu podmínky a můžou mu pomoci, tak je to vždycky asi lepší než když se musí obracet na cizí lidi.“ (R3: 86-89 řádek)</p> <p>„Já si myslím, že tam je podstatná ta rodina...“ (R8: 197 řádek)</p>

Kategorie	Popis kategorie (pomocí získaných poznatků z polostrukturovaných rozhovorů)
Dostupnost služeb	<p>„V těchto případech by byl dobrý institut rodinných konferencí...“ (R2: 128 řádek)</p> <p>„...ty intervenční centra s nějakými těmi odborníky, aby ty služby byly více rozšířené.“ (R4: 59-60 řádek)</p>

	<p>„...dostupnost služeb je strašně malá a hlavně to nejsou služby přímo pro oběti domácího násilí...“ (R7: 61-62 řádek)</p> <p>„Já bych uvítala, kdyby tady byla nějaká pobočka intervenčního centra, dostupnost.“ (R8: 187 řádek)</p> <p>„...u nás hodně chybí pomoc násilníkům, pracovat na to téma, to vůbec tady není.“ (R8: 201 řádek)</p> <p>Já bych právě nejvíc....rozvinul...samozřejmě otázku dostupnosti nějakých těch služeb. (R9: 123-124 řádek)</p>
--	--

Kategorie	Popis kategorie (pomocí získaných poznatků z polostrukturovaných rozhovorů)
Spolupráce s institucí	<p>„...lepší spolupráce s Policií, ať už ve smyslu vzájemné informovanosti, dohodnout se na určitých postupech.“ (R3: 92-93 řádek)</p> <p>„...takovou tu spolupráci s policií, lékaři.... od všeho kousek, z každé té instituce, možná i z naší strany....“ (R5: 90, 92-93 řádek)</p> <p>„Já bych právě nejvíc rozvinul tu multidisciplinární spolupráci...“ (R9: 123 řádek)</p>